

Trávení volného času žen v Bystřici pod Hostýnem

Kateřina Lipoldová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina LIPOLDOVÁ**
Osobní číslo: **H09613**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Trávení volného času žen v Bystřici pod Hostýnem**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pedagogiky volného času, učení a vzdělávání dospělých žen.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu, stanovení výzkumného problému a hypotéz.

Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkové techniky.

Statistické zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich prezentace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BERTINI, Kristine. Sendvičová rodina: souběžná péče o malé děti a seniory. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0478-7.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativně orientovaného výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

ŠERÁK, Michal. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Kalenda, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28. 4. 2014

..... Lipoldová Kateřina

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá trávením volného času a využíváním volnočasových aktivit ženami ve věku 30 až 50 let v Bystřici pod Hostýnem. V teoretické části objasňuje funkce, druhy, historii a hlediska ovlivňující trávení volného času a volnočasových aktivit. Také seznamuje čtenáře s věkovou skupinou žen 30 až 50 let. Cílem praktické části je zjistit jak tráví ženy ve věku 30 až 50 let volný čas v Bystřici pod Hostýnem, jaké tato lokalita poskytuje možnosti ve volnočasových aktivitách a jak je cílová skupina využívá.

Klíčová slova: volný čas, volný čas dospělých, žena věku 30 až 50 let, volnočasové organizace pro ženy, město Bystřice pod Hostýnem

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with spending free time and use of leisure activities for women aged 30-50 years in Bystřice pod Hostýnem. In the theoretical section explains the functions, types, history and aspects affecting leisure and recreational activities. It also introduces the reader to the age group of women 30 - 50 years old. The practical part is to find out how they spend their women aged 30 - 50 years in the leisure Bystřice pod Hostýnem which this site provides opportunities in leisure activities and the target audience uses.

Keywords: leisure time, leisure adult, women aged 30 - 50 years, leisure organization for women, the city Bystřice pod Hostýnem

Ráda bych poděkovala Mgr. Janu Kalendovi, Ph.D. za odborné vedení a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala celé mé rodině za trpělivost a podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Moto:

„Za problémem, jak přidělovat čas, se skrývá ještě důležitější problém, a sice co chceme od života.“ (Richard Koch)

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VOLNÝ ČAS.....	11
1.1 POJEM VOLNÝ ČAS.....	11
1.2 HISTORIE VOLNÉHO ČASU	13
1.3 FUNKCE VOLNÉHO ČASU.....	15
1.4 HLEDISKA OVLIVŇUJÍCÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	17
2 ORGANIZOVANÝ VOLNÝ ČAS DOSPĚLÝCH.....	19
2.1 HISTORIE ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČR A JEHO SOUČASNÝ STAV	21
2.2 TYPY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	23
3 LOKALITA, MĚSTO BYSTRICE POD HOSTÝNEM.....	27
3.1 MĚSTO BYSTRICE POD HOSTÝNEM.....	27
3.2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ PRO ŽENY V BYSTRICI POD HOSTÝNEM.....	29
4 ŽENY VE VĚKU 30 – 50 LET.....	31
4.1 OBDOBÍ 30 – 40 LET.....	32
4.2 OBDOBÍ 40 – 50 LET	33
PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	35
5.1 CÍL VÝZKUMU	35
5.2 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE	36
5.3 HYPOTÉZY.....	36
5.4 METODY SBĚRU DAT	37
6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	39
6.1 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE RESPONDENTEK	39
6.2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	42
6.3 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	54
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	65
SEZNAM GRAFŮ	66
SEZNAM TABULEK.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Jak jedinec využívá svůj volný čas, utváří jeho životní styl. Vysvětlit co je to životní styl je složité a komplikované. Můžeme konstatovat, že životní styl je souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Obsahuje v sobě osobní hodnoty jedince, projevuje se v tom, jak se chová. A také, jakým způsobem využívá a ovlivňuje své materiální a sociální životní podmínky. Veškeré tyto činnosti můžeme posuzovat i z hlediska volného času a toho, jak jej jedinec využívá.

Svou aktivitou a vlivem životních podmínek se u každého jedince vytváří individuální hodnotový systém. Podle toho, na jakou příčku řadí jedinec volný čas ve svých hodnotách, můžeme lidi členit do různých skupin. Jsou zde ti, pro které je nejvíc práce a volný čas vidí jako něco nesprávného a nepatřičného. Jako své životní poslání mají plnění povinností, při odpočinku mají výčitky svědomí, často si kladou nereálné cíle a sami sebe přetěžují. Proti-pólem jsou jedinci, pro které je činnost ve volném čase nejdůležitější životní náplní. Práce je pro ně nutné zlo, které se chtějí co nejrychleji zbavit, aby se mohli věnovat svým zálibám. Je jasné, že oba příklady jsou extrémní, nesprávné. Ideální stav je, pokud práce a volný čas jsou u jedince v rovnováze. Obě oblasti jsou pro život jedince stejně důležité (Pávková, 2008, s. 28 - 31).

Jak píše Pávková (2008, s. 31) „Osobní zájmy a záliby dokážou někdy člověka doslova zachránit v náročných situacích, životních neštěstích a ztrátách.“

Cílem této bakalářské práce je zmapování trávení volného času ženami ve věku 30 – 50 let v Bystřici pod Hostýnem. Zaměřujeme se především na trávení volného času v organizovaných volnočasových aktivitách. Zabýváme se otázkami, jaké volnočasové aktivity ženy v Bystřici pod Hostýnem navštěvují, jestli jsou s jejich nabídkou v místě spokojené či jaké volnočasové aktivity jim v Bystřici pod Hostýnem schází. Také nás zajímají důvody využívání volnočasových aktivit. V rámci výzkumu zkoumáme, zda četnost a využití nabízených aktivit je ovlivněna některými sociálními faktory žen (věk, vzdělání, ekonomická aktivita, stav a počet dětí).

TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Bakalářská práce zjišťuje využití volného času ženami ve věku 30 až 50 let v Bystřici pod Hostýnem. Proto zde objasníme pojem čas, a jeho různá dělení.

Každý člověk má vymezený svůj čas a prožije jej jako svůj život. Čas, který člověku zbývá jako po ukončení nutných činností souvisejících se zaměstnáním, sociálními povinnostmi a biologickými potřebami, je čas volný, a ten může každý naplnit v rámci svých podmínek svobodně, podle vlastních potřeb (Spousta, 1994, s. 15).

Činnosti člověka můžeme rozdělit do čtyř základních skupin: práce, rodinné závazky, sociální závazky a činnosti spojené se sebeuspokojením a sebevyjádřením. V závislosti na tomto dělení můžeme rozdělit čas na čas pracovní (práce), čas polovolný (rodinné závazky, sociální závazky) a čas volný (činnosti spojené se sebeuspokojením a sebevyjádřením) (Šerák, 2009, s. 27).

Vážanský (1995, s. 21 - 22) rozděluje život člověka " podle existujícího stupně svobodného využití volného času a odpovídající volby, rozhodování a jednání na základě dobrovolnosti se může veškerá doba života označit za jednotu tří časových období:

- a) svobodně použitelné, rozdělené a osobně určené disponibilní doby (nezávislý čas - hlavní rys: sebeurčení)
- b) povinné, záměrné a závazně nutné doby (vázaný čas - hlavní rys: účelové určení) a
- c) pevně stanovené, někým jiným určené a závisle determinované doby (závislý čas - hlavní rys: cizí určení)."

Volný časem se zabývá pedagogický obor pedagogika volného času. Původně se jednalo o poměrně podceňovanou disciplínu, nicméně v poslední době nabývá na významu. Její hlavní náplní je zkoumání, toho, jak volný čas tráví určitá skupina populace (děti, mládež, dospělí). (Průcha, 2000, s. 93 - 96).

1.1 Pojem volný čas

Volný čas je zbytek času, který máme po splnění povinností. Je jen na nás, jak s ním naložíme. Zabýváme se v něm činnostmi dobrovolně, rádi a ty nám přinášejí radost a uspokojení (Pávková, 2003, s. 31).

Průcha (2003, s. 271) uvádí, že volný „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“

Typickým znakem volného času je dobrovolnost a vlastní nastavení časového režimu, tzn. pružný časový režim a svobodná volba, i nenucenost (Šerák, 2009, s. 27).

Jak velký časový úsek volnému času věnujeme je vážnou záležitostí člověka a závisí to na hodně proměnných. Volnočasové aktivity mají mít charakter, který můžeme vyjádřit slovy " mohu, ale nemusím". Co ve volném čase konáme má čistě osobní kritéria a vyznačuje se velkou osobní motivovaností. Přes tento osobní charakter a dobrovolnost volnočasových aktivit, bychom neměli jejich výměr nechat na náhodě. J.Meisner (1976, s.188) správně říká, že " volný čas by neměl být hluchým časem periodické zahálky spojené s nudou, která odlidšťuje člověka a vrací ho zpět do primitivní úrovně, a neměl by mít patrně výlučně rekreační charakter". Je značně složité najít společný znak pro zvolení těch pravých činností ve volném čase a zdá se že to ani není možné. Samozřejmě, nějaká obecná pravidla zde existují, a to, že volnočasové aktivity nesmí být protispolečenské, nesmí zasahovat do práv druhých a nesmí být při nich ničeno ani poškozováno veřejné či cizí vlastnictví. Zde mluvíme o negativních kritériích. Při volnočasových aktivitách, ale nevystačíme s obyčejným dělením na činnosti hra, učení, práce, protože hranice mezi nimi při osobním pohledu mizí a překrývají se. Příkladem může být zahradničení, co může být pro někoho náročnou výdělečnou prací, pro druhého může znamenat vítanou relaxaci, hra na kytaru může pro někoho znamenat úmorné cvičení, pro jiného oddechovou činnost.

Kromě velikosti a náplni volného času je nutno se zamyslet i nad jeho složením. Měl by mít skladbu kdy se zábava střídá s odpočinkem a povinnostmi. Tímto tématem se zabývá psychohygiena. Délka a náplň aktivity ve volném čase ovlivňuje, zda aktivita spadá do volného času či povinností. Pokud aktivita trvá krátce, může být zajímavá a osvěžující, ale pokud se jí budeme věnovat dlouho, stane se nudnou a unavující. Dá se říci, že každá volnočasová aktivita má svou ideální časovou délku, aby si zachovala relaxační charakter.

Jestliže se naopak soustředíme na pozitivní kritéria, které nám mají říci, jaké znaky a charakteristiky máme sledovat a čeho se máme snažit dosáhnout. Pak můžeme konstatovat, že psychologickým kritériem správného využití volného času je rozvoj osobnosti člověka. Na

rozvoji jedince se samozřejmě nepodílí jen činnosti ve volném čase, ale i některé aktivity v čase pracovním či polovolným. Rozvoj osobnosti člověka pak můžeme charakterizovat jako naplnění těchto cílů: fyzické a psychické zdraví, aktivního sociálního přizpůsobení, seberealizace, tvořivosti a adekvátní sebekontroly (Spousta, 1994, s. 34-35).

Volný čas je důležitým jevem naší doby. Pokud volný čas chápeme jako ten, se kterým nakládáme svobodně, svobodně rozhodujeme o činnostech, pak nutně nemusí být závislý na pracovní době. Závisí to pak na konkrétní životní situaci jedince, na prostředí a podmínkách, v nichž žije.

S využíváním volného času souvisí dva problémy. Nedostatek volného času a umění využít jej efektivně. V dospělosti nám často, pro množství času pracovního a času nutně vynaloženého pro potřeby rodiny a příbuzných, volného času příliš nezbývá (zvláště u žen). Např. v západních zemích přibývá pracovníků, kteří přiznávají, že jim úspěch v práci a peníze šťastný život nepřinesly, a chtějí mít čas na rodinu, přátele a zábavu i za cenu nižšího výdělku. Dochází však také k paradoxu, kdy při zkracování pracovní doby nemůžeme čím dál víc nic stihnout. Tento paradox vzniká nerealistickými požadavky. Volnočasové aktivity a životní způsob jedince je ovlivněn společenskými podmínkami. Jedinec ve volném čase nedělá jen to co by chtěl, ale hlavně to, co může (Kraus, 2001, s.161).

1.2 Historie volného času

Volný čas je již od antiky výrazem osobního zájmu, osvobozením od nutnosti a zosobněním aktivní duševní činnosti. Již Aristoteles hovoří o antické ideje - scholé, ta je založena na osobním rozvoji ducha i těla, a tomuto by měl být volný čas věnován. Volný čas v dnešním pojetí, který se vyznačuje následnými rysy - protiklad práce, poskytnutí volného času všem a vyloučení norem, které by jednotlivci určovaly způsob chování ve volném čase a znemožňovaly by mu jeho individuální využití, však v této době nebyl vyhrazen všem, ale jen některým vrstvám obyvatelstva. Např. otroci byli tehdy chápáni jako "živý nástroj"- věc, nemohli mít proto volný čas.

Aristoteles v **Etice Nikomachově** poprvé sestavil propracovanou koncepci volného času, i když to nebylo hlavním obsahem díla (uvažoval zde o problémech lidského štěstí a ideálního uspořádání státu). Nejvyšší lidská blaženost podle Aristotela je v takové činnosti, která není prostředkem k dalšímu cíli či účelu, ale která jedinec koná pro ně samotné,

současně však člověk nemůže být šťasten, pokud při tom nepoužívá svůj rozum (největší lidské poslání). Náplň volného času dle Aristotela nemůže být libovolná, volný čas by měl být věnován uvažování, teoretické činnosti a filosofii. Ve svých dalších dílech k tomu přidává správu času.

Aristotelova koncepce ovlivnila všechny, kteří se problematikou volného času později zabývali (Spousta, 1994, s. 53-57).

I v křesťanském středověkém světě byl volný čas považován za čas určený k rozjímání, k péči o duši jedince. Nižší třídy jej prožívaly na závazných náboženských rituálech, vládnoucí třída, která nemá tolik pracovních povinností má volného času více i více prostředků k realizaci svých cílů. To jí umožňuje rozvíjet bohatý kulturní život.

Tento stav se v některých zemích mění v průběhu 16. století s nástupem protestantismu. Protestantství vidí volný čas jako něco špatného, nepatřičného. Vliv této tradice je patrný do dnešní doby, dodnes je v západním světě práce uznávána jako hlavní hodnota (Šerák, 2009, s. 35).

Už v průběhu 15. a 16. století vznikají díla utopistů, ve kterých navrhují lepší společenské zřízení než je to ve kterém žijí - feudální. Thomas More (1478 - 1535) ve své Utopii navrhuje stát, ve kterém by byla práce rozdělena mezi všechny občany, čímž by byla pracovní doba jen šestihodinová (pro tehdejší vesnické poddané či městskou chudinu neuvěřitelné). More navrhuje aby "... s časem, který vybývá mezi hodinami práce, spánku a jídla, smí každý nakládati podle svého svobodného rozhodnutí, ne aby ho zneužíval ve zhýralosti nebo otupělosti, nýbrž aby dobu, v níž je prost svého zaměstnání, zcela podle své libosti věnoval jakémukoli jinému snažení. Většina lidí vynakládá tyto přestávky na vzdělání, neboť v něm spočívá podle jejich přesvědčení života štěstí" (Spousta, 1994, s. 57-58).

S koncem feudalismu pokračují změny nejen ve společnosti, ale i ve využití volného času. Po konci třicetileté války vznikají ve městech první spolky, bohatí měšťané si zřizují "víkendové" domy. S nástupem osvícenství je kladen důraz na vzdělávání a rozum, osvícenci vidí ve vzdělávání ve volném čase výraz svobody vědomí.

Přelomem k současnému stavu volného času je konec feudálního systému s ukončením nevolnictví a průmyslová a vědeckotechnická revoluce, při kterých vznikají nové třídy obyvatelstva a zkracuje se pracovní doba, čímž samozřejmě roste časový rozsah volného času.

Stejně jako původně bohatí měšťané napodobovali životní styl šlechty, dělníci chtějí být jako měšťané, přičemž je samozřejmě determinují jejich životní podmínky. A tak z cestování kočárem vzniká tramping, turistika, z rukodělných zálib domácí kutilství.

Proces zvyšování doby volného času však nebyl nepřetržitý, poměrně pravidelně byl přerušován v období velkých celospolečenských krizí (hospodářská recese v 30. letech 20. století, světové války). V těchto obdobích se naopak časový úsek práce zvyšoval na úkor volného času. Práce sloužila nejen k překonání nedostatku, ale i k jako morální prvek společnosti. Nutnost obnovy hospodářství zničeného válkou vedlo k zvýšení pracovní doby, která opět klesá až v 50. letech 20. století.

Zvláštní charakter měl volný čas ve státech s tzv. reálným socialismem. Totalitní zřízení chtělo mít i tuto oblast pod svou kontrolou. Chápe volný čas jako dobu, která je člověku volně k dispozici, ale ne pro libovolné užívání. Režimu šlo hlavně o ovládnutí organizovaných aktivit za účelem formování občanů podle své ideologie. Lidé se právě proto stále více uchylují do svého soukromí. Tak vzniká pro čechy typické víkendové chalupářství, jako ostrov svobody a individualismu.

Zatímco v poválečném období se volný čas zaměřuje hlavně na regeneraci a rekreaci, od 70. let 20. století se soustředí hlavně na vlastní já (Šerák, 2009, s. 35 - 37).

Jak píše Spousta (1994, s. 59) " ...Teprve v prvních dvou desetiletích našeho století kapitalismus po svém dravém a dramatickém prvním období otupil ve většině evropských zemí i ve vyspělejších státech zámořských hlavní hroty sociálního napětí. Zákonnou úpravou pracovní doby na 48 hodin týdně, rychle se zvyšující produktivitou práce i účinnými opatřeními v sociální politice dosáhl toho, že se volný čas skutečně stal samozřejmou součástí života všech občanů a že jim zároveň jejich životní úroveň dává dostatek prostředků i k jeho víceméně svobodnému užívání."

1.3 Funkce volného času

Jaké funkce má volný čas vlastně plnit, je ve společenských vědách jednou z nejstarších a nejdiskutovanějších otázek. Volný čas má plnit tři základní funkce (Hradečná, 1995, s. 66) : - zábava - osvobozuje od nudy, uspokojuje osobní potřeby jedince

- odpočinek - slouží k načerpání sil, relaxaci duševní i fyzické, odstranění únavy
- vlastní rozvoj osobnosti člověka - zájmové vzdělávání

Takové rozdělení funkcí volného času je ale jen základní, jednoduché. Neposkytuje nám souhrnný obraz využití volného času. Přesnější členění uvádí Vážanský (1996, s. 153 - 156), který rozděluje volný čas následujícím způsobem:

- rekreace (potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu)
- kompenzace (potřeba vyrovnání, rozptýlení a potěšení)
- edukace (potřeba poznání a učebního podněcování a dalšího učení)
- kontemplace (potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí)
- komunikace (potřeba sdělení, kontaktu a družnosti)
- integrace (společnosti, kolektivního vztahu a tvoření skupin)
- enkulturace (potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění a účasti na kulturním životě)
- participace (potřeba účastenství, angažovanosti a sociálního sebepojetí)

Tyto oblasti volného času se vzájemně prolínají a tvoří jeden celek. Rekreace, kompenzace, edukace a kontemplace mají individuální charakter, všeobecný charakter mají komunikace, integrace, participace a enkulturace (Šerák, 2009, s. 30).

Protože jednou z hlavních úloh volného času je relaxace a rekreace, kterými se zabývá psychohygienu, tato vědní disciplína se zabývá volným časem nejvíce. Pro psychohygienu je volný čas prostorem pro činnosti, které povedou k rozvoji zdravé osobnosti, což je také hlavním cílem psychohygieny.

Psychohygienu se snaží ve volném čase aplikovat procesy vedoucí k znovuoobnovení a upevnění zdraví. Pro jedince využívajícího psychohygienických rad je ale volný čas produktivní jen když je dobře a konstruktivně využíván. Pokud je volný čas nenaplňen užitečně, stává se naopak zátěží. Velkým nebezpečím je i volný čas, věnovaný škodlivým aktivitám, ať už zdravotním (kouření, alkoholismus) či psychickým (hazard).

Problémem může být i nedostatek volného času, tzv. časový stres, jedinci schází čas na odpočinek a zábavu. Psychohygienu chápe využití volného času jako úsilí o stav plné tělesné, psychické a sociální pohody. Proto se snaží o aktivní charakteristiku volného času :

- spíše aktivní činnosti než pasivní
- vstřícnost k lidem, světu ne izolovanost

- optimální sebeprosazení, ne vyvolání podřízenosti
- plně vědomá činnost ne nahodilé chování
- individuální projevy
- snaha o sociální integraci
- možnost plné emocionální reflexe

(Spousta, 1996, s. 35-37).

1.4 Hlediska ovlivňující trávení volného času

Volný čas netrávíme všichni stejně, jeho využití ovlivňuje mnoho faktorů - věk, pohlaví, fyzický a zdravotní stav, profese jedince, vzdělání. Na jeho využití však nemají vliv jen osobní charakteristiky, ale i okolí - sociální, politické a ekonomické jevy stejně jako různé demografické faktory, tradice kulturní, rodinné, školní. Některé trávení volného času podporují, jiné omezují. Výzkumy je dokázáno, že větší hodnotu volnému času přikládají především mladí jedinci s vyšším vzděláním, zaměstnanci, úředníci, žáci a studenti. Opakem jsou převážně důchodci, zemědělci, osaměle žijící lidé s nižším vzděláním a jedinci s nízkými příjmy. To souvisí i s tím, že náplň volného času dostává větší význam s věkem a vyhraněností zájmů jedince a zároveň ji značně ovlivňuje blahobyt jak jedince, tak společnosti (Šerák, 2009, s. 37).

Uvedeme zde několik významných hledisek ovlivňujících trávení volného času.

Věk

S věkem se náplň volnočasových aktivit mění největší měrou, což je samozřejmě dáno duševním a fyzickým vývojem jedince. Neaktivnější v trávení volného času je věk okolo 17 let, kdy se utváří životní styl člověka. V dalších letech čas volnočasových aktivit klesá, což je ovlivněno nárůstem času pracovního a polovolného (pracovní a rodinné povinnosti) (Spousta, 1996, s. 48).

Pohlaví

Muži se na rozdíl od žen věnují více sportovním činnostem a sebevzdělávání. Také je u nich větší podíl individuálních koníčků. Ženy se zase více orientují na emoční aktivity než

na racionální, více se věnují rodině, ale také více čtou a účastní se kulturních akcí, návštěv divadel, galerií.

Sociální skupina

Příslušnost k jakékoli sociální skupině (profesní, zájmové, rodinné) podstatně ovlivňuje trávení volného času jedince. Každá taková skupina má svůj systém hodnot a zvyklostí, což samozřejmě příslušníka skupiny omezuje v jeho aktivitách.

Bydliště

Přestože se vliv tohoto faktoru stále snižuje, díky vývoji společnosti, rozdíl trávení volného času v protichůdných bydlištích vesnice - město je stále rozdílný. Výrazný podíl na tom má infrastruktura bydlišť - zatímco ve větších městech je nabídka volnočasových aktivit velmi rozsáhlá co do počtu i do prostor k tomu určených, na vesnici je často podmíněna dobrovolnickou činností.

Profese

Rozvoj průmyslu vedl k oddělení pracoviště od místa bydliště, tím došlo k výraznému oddělení doby pracovní od doby ostatní, na rozdíl třeba od zemědělství. Z toho plynou i závěry výzkumů, které prokazují, že zaměstnanci (střední vrstva) se hodně častěji rekreují, cestují, čtou, sportují a účastní se kulturních akcí na rozdíl od jiných skupin obyvatelstva.

Vzdělání

S rostoucí vzdělaností roste čas věnovaný všestrannému rozvoji, osobnímu vzdělávání. Vliv vzdělání na skladbu volnočasových aktivit je důležitější než např. velikost příjmů člověka, je odrazem životního stylu jedince. V poslední době se však vyskytují i skupiny lidí, které odpočívat neumí či nechtějí (syndrom vyhoření). Je to důsledkem dlouhodobého přetěžování jedinců, na které lidské tělo a psychika není připravena (Šerák, 2009, s. 38 - 42).

2 ORGANIZOVANÝ VOLNÝ ČAS DOSPĚLÝCH

"Zájmové vzdělávání je možné nejjednodušeji vymezit jako souhrn krátkodobých i dlouhodobých forem, které umožňují edukační, tvůrčí i organizační volnočasové aktivity účastníků, směřující k saturaci jejich zájmu" (Pospíšil, 2001, s. 15).

Zájmové vzdělávání dospělých bývá zaměřeno na konkrétní a často hodně odborné oblasti a dosti často se tak přibližuje specializovanému či odbornému vzdělávání. Cílem zájmového vzdělávání však je spíše rozšíření oblasti vědění jedince, než příprava na profesní využití nabytých znalostí. V ideálním pojmu by mělo zájmové vzdělávání dospělých směřovat k širšímu rozvoji osobnosti člověka, zlepšovat jeho hodnotovou orientaci a umožňovat jeho budoucí seberealizaci.

Typickými rysy, které odlišují zájmové vzdělávání od většiny ostatních jsou jeho dobrovolnost a neformálnost. Jedinec má možnost zvolit si cíle, metody i čas většinou jen podle svého uvážení a možností. Nejedná se o získávání znalostí doložených nějakým osvědčením, ale o co největší naplnění individuálních zájmů a potřeb jedince. Neexistuje zde povinnost nějak prokázat absolvování kurzů zkouškami, úspěchy a nezdary se nijak nehodnotí. Samozřejmostí je také orientace na sféru volného času. Pokud se někdo rozhodne zúčastnit se zájmového vzdělávání změní tím i to, jak doposud svůj volný čas trávil. Dalším typickým rysem je svoboda výběru. Účast na zájmovém vzdělávání a jeho samotné zaměření může mít různé podněty, protože je však zde předpokládána především dobrovolná účast na těchto aktivitách, je hlavní podmínkou silný vnitřní stimul jedince. Dále je zájmové vzdělávání neutilitární, což znamená, že začíná až tam, kde určitá činnost už pro jedince přestává být nutnou pro jeho existenci. Protože v zájmovém vzdělávání si jedinec sám zlepšuje své znalosti a dovednosti, můžeme konstatovat, že dalším znakem je vlastní aktivita. Významným prvkem je i otevřenost zájmového vzdělávání pro co nejširší vrstvy obyvatelstva. Zde existují dva modely vztahu zájmového vzdělávání a státu. První, liberální předpokládá zájem jedince, který za své vložené prostředky očekává návrat v podobě nově nabytých znalostí či dovedností. Druhý model je založen na veřejné službě, kde se předpokládá, že stát se bude aktivně angažovat a vytvoří síť zájmového vzdělávání v co největší šíři. Předpokládá, že tím zvýší vzdělanost obyvatelstva a tím i úroveň celé společnosti (Šerák, 2009, s. 45-54).

Jak uvádí Vymazal (1990, s. 12) zájmové vzdělávání má následující funkce:

- "- světonázorová (orientace v pochopení světa a postavení jedince v něm)
- všeobecně vzdělávací (rozšiřování a aktualizace poznatků)
- sociálně adaptační (formování k zvládnutí sociálních rolí)
- sociálně integrační a kontrolní (předávání a vytváření systému hodnot k posilování soudržnosti, integrace lidí do společnosti)
- kompenzační (překonání jednostrannosti a nedostatků výchovy, případně jednostranného pracovního vytížení a omezení prostoru pro seberealizaci)
- popularizační (šíření poznatků, stimulace k dalšímu vzdělávání)
- propagandistická (formování postoje jedince k aktuálním problémům)
- kvalifikační (znalosti a dovednosti nutné k zvládnutí pracovních rolí)
- ekonomická
- konzervační (uchovávání hodnot, zachování kontinuity)
- aktualizací, inovační (překonávání již dříve získaných zastaralých poznatků)
- relaxační (včetně relaxačního působení umění, velkou roli zde hrají emoce)
- regenerační
- profylaktická (hodnotné naplnění volného času, překonání monotónnosti, nudy a stereotypu)
- seberealizační
- komunikativní či afiliační (vzájemný styk mezi jedinci na základě společných zájmů, rozšiřování okruhu známých)
- expresivní (např. umělecké aktivity, realizace charitativní činnosti a zálib)"

Vzdělávání dospělých je systematický proces, v němž se jedinec aktivně, systematicky a průběžně učí, aby zlepšil své znalosti, názory, hodnoty, schopnosti a dovednosti (Průcha, 2006, s. 159).

2.1 Historie zájmového vzdělávání v ČR a jeho současný stav

Historie zájmového vzdělávání v našich zemích začíná v období osvícenectví, kdy byla hlavně popularizována věda a její poznatky uváděny do praktického života. Dělo se tak pomocí veřejných přednášek, praktických demonstrací či encyklopedií. Velkým rozmach mělo zájmové vzdělávání v době národního obrození, v 19. století. Znakem pokroku byla nabídka lidového vzdělávání pro nejširší vrstvy.

Hlavními představiteli těchto aktivit byli vzdělaní lidé, kteří pocházeli z měšťanského či venkovského prostředí. Velkou roli sehrála hlavně národnostní tematika a témata vědeckotechnické revoluce. Zájmové vzdělávání v době národního obrození lze označit za první pokus sloučit tradiční výchovné ideály a aktuálními potřebami rychle se vyvíjející doby.

Po roce 1867, se zavedením prosincové ústavy uvolnil společenský život. Vznikají a mocně se rozvíjí umělecké spolky (např. pěvecký Hlahol) a také ženské (Americký klub žen) či čtenářské. V 30. letech 19. století vzniká Matice česká, první instituce, která jako spolek šíří vědu a kulturu. Významným prvkem je samozřejmě i působení tělovýchovných spolků (Sokol, Orel). V 70. letech 19. století vznikají u nás spolky, které mají osvětu jako hlavní cíl své činnosti. V roce 1899 vzniká Výbor pro pořádání lidových přednášek (při pražské univerzitě), vznikají i vzdělávací ústředí politických stran (Dělnická akademie). V roce 1906 je ustanoven Svaz osvětový, který sloužil jako všenárodní centrum osvětových spolků. První republika (1918 - 1938) zažila rozmach zájmového vzdělávání dospělých. Protože byly velké vzdělanostní rozdíly mezi regiony, zároveň vzniklo nové státní uspořádání a byla potřeba rozvíjet konkurenceschopnost hospodářství, představitelé státu podporovali nově se vytvářející systém zájmového vzdělávání. Už v roce 1919 je vydán zákon č. 67, o organizaci lidových kursů občanské výchovy, díky kterému se uskutečňovaly bezplatné kurzy, které seznamovaly s řízením a fungováním státu, občanských práv a povinností, historického vývoje Československa, vývoje demokracie, mravních základů státu apod. (Šerák, 2009, s. 83 - 84).

Ačkoli měl tento zákon podporovat veškerou zájmovou výchovu, nakonec zůstalo, jen u občanské výchovy. Po roce 1924, kdy se republika již částečně stabilizovala, se v rámci těchto kurzů rozvíjí i další zájmové aktivity. V roce 1925, při příležitosti narozenin prezidenta byl stávající Svaz osvětový přejmenovaný na Masarykův lidovýchovný ústav, který nakonec sjednotil většinu osvětových institucí v našich zemích (Dělnická akademie, Čes-

koslovenská obec sokolská, Matice slovenská, Svobodné učení selské, Ústřední škola dělnická apod.). V době hospodářské krize klesla osvětová činnost až o 80% hlavně z důvodu nedostatku veřejných financí (Šerák, 2009, s. 85 - 86).

Po druhé světové válce je snaha zájmovou činnost obnovit v rozsahu první republiky, zlom přichází po únoru 1948. Velký důraz byl kladen na důležitost budovatelské práce, na komunistickou propagandu, na oslavu práce pro společnost. Velká část zájmových organizací je buď zakázána či jsou slučovány do jednotných organizací pod kontrolou vládnoucí ideologie. Na pracovištích vznikají závodní kluby ROH, které také absorbují velké množství místních zájmových kroužků. V obcích probíhá výstavba kulturních domů v akcích Z. Náhradou za zrušené spolky režim zakládá nové, hromadné a centrální organizace, které ovlivňují volný čas (ČSTV, ČSM, ČSZ, Svazarm aj.). Obecně platilo pravidlo, že byly preferovány zájmy občanů, které rozvíjely jejich znalosti a současně u nich formovaly pozitivní vztah k socialistické společnosti. Přes všechny tyto změny si zájmová činnost u nás udržela vysoký evropský standart. Hlavně díky stabilnímu financování, vydávání specializovaných časopisů. V druhé polovině 50. let prochází naše společnost dynamickým vývojem, i díky překonání problémů se základními životními potřebami. Zároveň dochází k destalinizaci socialismu (Franc, 2013, s. 15 - 28, 106 - 114).

V roce 1968 jsou obnoveny některé spolky zrušené po únoru 1948 (Sokol, Skaut, Orel). Následující normalizace je ale znovu ruší. V důsledku normalizačního tlaku je zlikvidováno hodně jazykových, odborných i zájmových institucí a propuštěno mnoho kvalifikovaných odborníků. Úroveň zájmového vzdělávání u nás klesá, naprostá většina zájmového vzdělávání je ideologicky ovlivňována. Normalizační tlak slábne v 80. letech 20. století, nicméně systém zájmového vzdělávání schází pružnost a samostatnost, je příliš byrokratický. Vzdělávání je spíš kvantitativní než kvalitativní. Největší s nejvýznamnější vzdělávací institucí byla Socialistická akademie ČSSR, původně Proletkult z roku 1921, nyní vzdělávací centrála KSČ. V roce 1948 pohltila Dělnickou akademii a následně i všechny lektorské sbory při okresních osvětových domech. Při svém vrcholu v 70. a 80. letech měla až 40000 členů. Významným prvkem doby byla lidová umělecká tvořivost, která by podporována díky svému ideologickému potenciálu (Šerák, 2009, s. 87 - 91)

Po sametové revoluci v roce 1989 dochází k převratným změnám v naší společnosti a tím i v oblasti zájmového vzdělávání dospělých. Celá sféra zájmového vzdělávání je odideologizována, změnilo se i financování, organizační zajištění a vlastnické vztahy. Stát-

ní centralizovaný systém je nahrazen dynamickým soukromým sektorem. Rozvíjí se hlavně profesní vzdělávání, značná část zájmového a občanského vzdělávání má finanční problémy (Šerák, 2009, s. 93 - 94).

Se změnou režimu došlo i k výrazným změnám v oblastech využití médií jedinci. Čteme pětikrát více novin, zvýšila se doba sledování televize, ohromně se rozšířil výběr knih, vzrostl počet muzeí a galerií, naopak počet koncertů a jejich návštěvníků klesl, vzrostl počet návštěvníků hradů a zoologických zahrad (Možný, 2002, s. 143 - 158).

Období po roce 1989 přináší někomu ztrátu dosavadních jistot, hodnot a cílů, jiným naopak nabízí dlouho očekávanou změnu životních podmínek, možnosti vlastní seberealizace. Dochází k zrušení mnoha dřívějších bariér, které byly spojeny s geografickou propustností, komunikačních propojeností s okolním světem, s přenosem vědeckých poznatků, s širokou ekonomickou mezinárodní spoluprací. Tyto změny, ať už kladné či záporné jsou příčinnou mnoha změn životních cílů, hodnot, postojů a životního stylu (Kebza, 2011, s. 9).

Velkým problémem je kvalita služeb soukromého sektoru, jedná se totiž o volnou živnost, kde není třeba prokázat odbornou kvalifikaci. Také některé instituce nově obnovené s dlouholetou tradicí nenašly dostatek zájemců o jejich služby (Masarykova dělnická akademie, Sokol). Reforma veřejné správy na počátku 90. let 20. století přenáší majetek, práva a povinnosti v rámci většiny zájmových oblastí na kraje, okresy a města. V současné době ČR v oblasti zájmového vzdělávání v mnoha směrech zaostává za úrovní západní Evropy (Šerák, 2009, s. 93 - 95).

2.2 Typy zájmového vzdělávání dospělých

Kulturní a estetická výchova

Oblast má široký rozměr chápání (architektura, sochařství, malířství, divadlo, mimika, tanec, hudba, divadlo, film aj.). Od kultury jako umění přes duchovní rozměr k estetice. Nejvíce se zájmové vzdělávání soustředí na umělecké vzdělávání. Zde jsou důležité hlavně emoce jedince, schopnost prožitku a vcítění se. Edukační proces můžeme rozdělit do dvou skupin, do výchovy uměním, kde se působí mnoha formami umění na jedince a cílem je zformovat ho tak, aby byl schopen vlastního úsudku a hodnocení uměleckého díla a zároveň estetického prožitku při styku s ním. Druhá varianta je výchova k umění, jež si dává za

cíl plnohodnotné prožívání a hodnocení uměleckých děl. Nabídka v této oblasti je dosti široká. Patří sem i historicko-poznávací zájezdy či spolky na ochranu památek.

Pohybová a sportovní výchova

Cílem je harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice. Nejdůležitějšími znaky, proč se jedinec pohybovými aktivitami zaobírá, jsou zajištění normálního tělesného vývoje a růstu jedince, fyzické zdokonalování člověka a udržování fyzické zdatnosti, zvyšování svalové hmoty a výkonnosti, kompenzace nedostatku tělesného pohybu, regenerace a rehabilitace, péče o zdraví a krásný vzhled, zábava, touha po sociálních kontaktech. Volnočasové sportovní aktivity se často konají pod záštitou nějakého sportovního oddílu či spolku, přesto nejrozšířenější činnost v této oblasti je rekreační, neorganizovaná (až 80 %).

Cestování a turistika

Jedná se o aktivní pohybově a kulturně poznávací činnosti, které slouží k odpočinku, poznávání, léčbě, kulturnímu a sportovnímu vyžití, zábavě a nejsou zaměřeny na výkon. Cestování se mohutně rozvíjí na konci 19. a začátku 20. století s růstem hospodářství, zvyšující se prosperitě většiny vrstev obyvatelstva a zkracováním pracovní doby. Cestování můžeme různě rozlišovat na vnitrostátní a mezinárodní, organizované a neorganizované, základní a speciální. Největší význam co do četnosti využití mají rekreační cestovní ruch a kulturní cestovní ruch. Poměrně novými trendy jsou ekoturistika a koncept udržitelného cestovního ruchu. Turistika je pak typická svým spíše individuálním zaměřením a přístupností pro všechny bez ohledu na věk a tělesný stav. Nároky na její provozování jsou minimální. Můžeme ji rozdělit na pěší, vysokohorskou, lyžařskou, vodní, cykloturistiku, mototuristiku.

Zdravotní výchova

Její zaměřením je rozvoj celkové zdravotní uvědomělosti, seznámení se základními principy fyzické a duševní hygieny, základy zdravé výživy a zdravého životního stylu. Dnešními problémy, které řeší, jsou hlavně zdravá výživa, omezení alkoholismu a kuřáctví, protidrogová prevence, zvládání stresu, prevence před chorobami, integrace hendikepovaných. Vzhledem k tomu, že stát se zde angažuje spíše v rovině informační a prevenční, dostávají se díky reklamám v masmédiích do popředí komerční zájmy. Nejstarší a největší organizací zabývající se zdravotní výchovou u nás je Český červený kříž.

Environmentální výchova

Cílem je přinést jedinci i společnosti informace o vzájemné interakci systému člověk - společnost – příroda a vytvořit u jedince a společnosti hodnotový žebříček s kladným vztahem k tomuto systému. Chce, aby si každý jedinec uvědomoval svou roli a odpovědnost za stav životního prostředí. Aktivně vede k ochraně životního prostředí. Většina aktivit probíhá v občanských sdruženích, kterých jsou u nás desítky. Ty můžeme rozdělit na nadnárodní (Greenpeace), národní (ČSOP) a lokální. S ekologií úzce souvisí i činnost některých celostátních organizací – Česká meteorologická společnost, Česká mykologická společnost, Český myslivecký svaz, Český rybářský svaz, Český zahrádkářský svaz či Český včelařský svaz. Pořádají přednášky, besedy, brigády či se přímo podílí na ochraně přírody. Dalšími organizacemi podílejícími se na ekologické výchově jsou chráněné krajinné oblasti, národní parky, zoologické a botanické zahrady.

Vědeckotechnické vzdělávání

Přináší prohlubování vědomostí a dovedností prostřednictvím vědy, popularizace vědy, zavádění nových poznatků do praxe. Zde hlavní roli hrají instituce jako muzea, hvězdárny, planetária, zoologické a botanické zahrady, popularizační televizní pořady či odborná periodika. Vědu popularizují organizace sdružené do Rady vědeckých společností např. Česká geologická společnost, Česká astronomická společnost, Sdružení historiků ČR aj. Do této oblasti spadají i ryze individuální aktivity jako je kutilství, chovatelství, pěstitelství či cha- taření a chalupaření.

Jazykové vzdělávání

Je částečně problematické, zda ho zařadit do zájmového vzdělávání dospělých, může zde být zájem zvýšit si kvalifikaci. Je jistě možné studovat cizí jazyk jen tak, pro zábavu, nicméně v dnešní době je schopnost mluvit aspoň jedním cizím jazykem nutností. Ani v této oblasti u nás neexistuje ucelená národní politika, avšak nabídka je pro občany dosta- tečná. Můžou si vybrat z kurzů na jazykových školách, soukromých či zahraničních institu- tech, či studovat s pomocí elektronické podpory, nebo se zaměřit na samostudium.

Náboženská a duchovní výchova

Cílem aktivit je soustředit pozornost jedince na duchovní rozměr lidského života a roz- víjet jeho vědomí na duchovní úrovni. Zájmové vzdělávání je zde individuální, slouží pou-

ze k osobnímu rozvoji jedince. Logicky největší nabídku zde poskytují církve a církevní organizace (Křesťanská akademie, Ekumenická akademie, Česká křesťanská akademie).

Při tomto dělení zájmových aktivit dospělých je nutné si uvědomit, že oblasti se vzájemně prolínají a různé organizace mohou působit ve více oblastech (Šerák, 2009, s. 137 – 182).

3 LOKALITA, MĚSTO BYSTRICE POD HOSTÝNEM

Místní prostředí je obsaženo ve třech základních sférách (přírodní, kulturní a společenská) a jejich vzájemném působení. Přírodní obsahuje geografickou polohu, klimatické podmínky, geologii místa, vodními poměry apod. Kulturní sféra je charakterizována jazykem, nářečím, tradicemi, místními zvyky, místní architekturou, činností knihoven, uměleckých souborů, škol apod. Z těchto podmínek vzniká společenský život.

Lokální společnost představuje v zásadě zorganizovaný život obyvatel v určitém místě. Můžeme ji hodnotit z několika hledisek.

Výchozím znakem je množství obyvatel (velikost) spolu s hustotou zalidnění a rozmístěním obyvatel. Na geografické podmínky navazuje komunikační síť, což znamená jakým způsobem je obyvatelstvo propojeno hromadnými dopravními prostředky, telefonní sítí, dosahem sdělovacích prostředků, počítačovou sítí. Tímto je ovlivněna mobilita obyvatel, přenos informací, dorozumění. Důležitý je i ekonomický charakter prostředí. Které výrobní a obchodní jednotky se v něm nachází a v jakém počtu a jakého typu (zemědělské, průmyslové).

Důležitý je samozřejmě i společensko-kulturní charakter místa. Jak bohatý je kulturní život, kolik a jak kvalitních kulturních a vzdělávacích institucí zde působí. Poměry v daném místě ovlivňují i náboženské, společenské (tělovýchovné, mládežnické, zájmové) a politické organizace, které zde vyvíjí činnost. Mezi obyvateli lokality působí mnoho formálních i neformálních vazeb (věkových, zájmových, etnických, profesních) i společenských vrstev, které jsou podmíněny společenským postavením v lokalitě, majetkovými poměry, vzděláním, podílem na moci a řízení dané lokality (Kraus, Poláčková, 2001, s. 126 - 127).

3.1 Město Bystřice pod Hostýnem

Město Bystřice pod Hostýnem se nachází na úpatí Hostýnských vrchů v nadmořské výšce 308 metrů. V současnosti žije ve městě 8 757 obyvatel. Nejstarší zpráva pochází z roku 1368. O 500 let později dostává Bystřice titul "město", tedy roku 1864. Město bylo několikrát skoro zničeno povodněmi či požáry. Největší rozvoj města nastal po roce 1861, kdy zde Michael Thonet založil, tehdy ve světě ojedinělou, továrnu na ohýbaný nábytek. Továrna několikrát změnila název i majitele. Přesto se tradice ohýbaného nábytku udržela

dodnes. Firma TON a.s. má zásadní vliv na zaměstnanost ve městě. Kromě dřevařského průmyslu zde najdete několik textilních firem. Dále pak průmysl strojírenský (Kovonax) a potravinářský (Mlékárna). Pravděpodobně nejlákavějším místem k návštěvám v okolí je poutní chrám Nanebevzetí Panny Marie na sv. Hostýně, místo duchovního odpočinku i turistické centrum. V centru města se nachází někdejší Loudonský zámek, s který je postupně zpřístupňován veřejnosti. Pořádají se v něm koncerty, výstavy a sídlem Muzea Bystřicka. Z dalších památek jmenujme kostel sv. Jiljí na náměstí T.G. Masaryka, či bývalou Thonetovu vilu – zvanou „Zámeček“. Okolní mírně zvlněná krajina protkaná spoustou turistických cest, láká jak turisty, tak i houbaře. Bohatá je též nabídka cyklostezek, lyžařských tras a sjezdovek. Pro rekreační vyžití se nabízí letní koupaliště, tenisové kurty či minigolfové hřiště. [Bystřice pod Hostýnem, 2014]

Z etnografického hlediska sice patří Bystřice pod Hostýnem do tzv. přechodové oblasti **Hostýnského Záhoří**, která se rozprostírá dále na severovýchod a je předělem mezi Hanou a Valašskem, přesto je dnešní Bystřice pod Hostýnem považována spíše za centrum valašského folklorního hnutí. Doklady o tom, že valašská kultura má v tomto malebném městě na úpatí sv. Hostýna hluboké kořeny, existují a mají reálný historický základ. Podle historických pramenů byl valašský vliv v Bystřici zřejmý již v minulosti a mnohdy byla dokonce východní část bystřického panství či samotný Hostýn považovány za součást Valaška. Tento trend je v Bystřici velmi patrný, zvláště v novodobých dějinách se vznikem folklorních souborů a udržování lidových tradic. Od poloviny minulého století proniká do Bystřice rusavský folklor, významnou roli v tom sehrává jak blízké sousedství, tak obliba a přitažlivost valašského folkloru. V současnosti v Bystřici působí Valašský soubor písní a tanců Rusava, dětský valašský soubor Malá Rusava a dětský soubor pro nejmenší Pišťaličky. Ve městě působí i cimbálové muziky Rusava, Bukovinka, Voděnka a Bystřica. V Bystřici pod Hostýnem pořádá mezinárodní festival s názvem "**Na rynku v Bystřici**", oblíbené jsou jeho valašské bály, přehlídky a besedy věnované významným osobnostem, výročím a zvykům kraje. Činnost souborů přibližuje bystřickým občanům krásu valašské lidové kultury, písní, tanců a tradic.

Umění a kultura má v Bystřici pod Hostýnem své pevné postavení. Kromě tradičního folklorního festivalu „Na rynku v Bystřici“ se pořádají „Bystřické zámecké slavnosti“. Tyto akce přesvědčují občany města i jeho návštěvníky, že i malé město může žít bohatým kulturním životem. Společenský život města také obohacují pravidelné plesy, dětské kar-

nevaly a koncerty vážné, populární, folkové i alternativní hudby v nově zrekonstruovaném Společenském domě Sušil. V Bystřici pod Hostýnem působí dvě pěvecká tělesa – smíšený pěvecký sbor Tregler a dětský pěvecký sbor Vrabčáci. O kulturní život ve městě se stará Bystřický kulturní nadační fond. Toto sdružení pořádá pravidelné Zámecké koncerty zaměřené na vážnou a duchovní hudbu.[Bystřice pod Hostýnem, 2014]

3.2 Zájmové vzdělávání pro ženy v Bystřici pod Hostýnem

Uvádíme spolky, sdružení a organizace nabízející smysluplné trávení volného času žen ve věku 30 až 50 let.

Středisko volného času Včelín je příspěvková organizace zřízená městem Bystřice pod Hostýnem. Sídlí ve zrekonstruované vile v ulici Kroužky v Bystřici pod Hostýnem.

Nabízí tyto volnočasové aktivity pro ženy: jazykové kroužky- ruština s rodilým mluvčím, španělština, francouzština;

sportovní kroužky: tai-či, volejbal, lukostřelba, šachy;

taneční kroužky: orientální tance Rahima, roztleskávačky, taneční skupina Effect Dance, taneční skupina M-Dance;

všeobecné kroužky: kurz znakové řeči. [SVC Včelín, 2014]

Klub českých turistů Bystřice pod Hostýnem nabízí pěší turistiku, lyžařskou turistiku, cykloturistiku, poznávací jednodenní a vícedenní zájezdy u nás i do zahraničí,

společenské večery s hudbou, setkání s cestovateli s promítáním filmů a diapositivů z různých cest.

Kynologický klub B. p. H. sídlí Na Bedlině v Bystřici pod Hostýnem. Každou neděli od 9:00 hod do 12:00 hod se koná výcvik psů s jejich pány.

Svaz postižených civilizačními chorobami v ČR, o.s., základní organizace Bystřice pod Hostýnem pořádá kurzy zvyšování počítačové gramotnosti, rukodělnou činnost, osobní pomoc postiženým v různých formách (doprovod k lékaři, na úřady, donesení nákupu apod.), cvičení s prvky jógy, cvičení koordinace a trénování paměti, přednášky a besedy s lékařem, pravidelné měření krevního tlaku, půjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, zájmové a klubové činnosti, taneční pro seniory, netradiční zábavné a sportovní

soutěže pro postižené (např. Jízdy zručnosti, sportovní hry, soutěže v bowlingu, soutěž v dámě atd.).

Moravský rybářský svaz sdružuje všechny, kteří rádi rybaří.

TJ Orel Bystřice pod Hostýnem

TJ Zekon klub oddíl zabývající se kulturistikou.

Karate TJ Bystřice pod Hostýnem byl založen v roce 1991. Vyučuje se v něm tradiční karate

Základní organizace Českého zahrádkářského svazu o.s., Bystřice pod Hostýnem se skupuje lidi mající vztah ke květinám a zahrádce.

Tenisový klub Bystřice pod Hostýnem, o. s. sídlí v parku Zahájené v Bystřici pod Hostýnem, navštěvují ho příznivci tenisu.

Základní organizace českého svazu včelařů,o.s. Bystřice pod Hostýnem byla založena dne 26.12.2012. Zabývají se chovem včel, vzděláváním, pořádáním výstav a každoroční medové pouti na Hostýně.

1.DGCBystřice pod Hostýnem sdružuje hráče minigolfu

Okrašlovací a zábavní spolek, o.s. se zabývá environmentální tematikou, charitativními akcemi, provozuje Rodinné centrum Knoflík

Sokol Bystřice pod Hostýnem – nabízí rekreační cvičení

Pilates Bystřice pod Hostýnem – každé úterý a čtvrtek 18.00 – 19.00 nabízí cvičení pilates

Harmonizační cvičení - každé pondělí 19.00 – 20.00 – nabízí cvičení jógy a relaxačních cviků

Zumba – každý čtvrtek 18.30 – 19.30, každou neděli 19.00 -20.00 – nabízí tančení zumbly

Orientální tance – každé úterý 19.30 – 20.30– nabízí kurzy orientálních tanců

Aerobic –každý čtvrtek 18.30 – 19.30 – nabízí cvičení aerobicu, stepu, bodystylingu.

[Bystřice pod Hostýnem, 2014]

4 ŽENY VE VĚKU 30 – 50 LET

Člověk se s rostoucím věkem (stárnutím) stále vyvíjí. V dospělosti sice nedochází k tak převratným změnám jako v dětství a dospívání, přesto vidíme podstatný rozdíl v myšlení, citění a sociálním chování dvacetiletého jedince, padesátiletého či osmdesátiletého. Dospělost můžeme rozdělit do těchto čtyř fází: časná dospělost (20 – 25 let) jedinec přechází od adolescence k plné dospělosti, střední dospělost (do 45 let) je období vysoké výkonnosti a relativní stability, pozdní dospělost (do 60 – 65 let) končí začátkem stáří a stáří.

Typickými znaky jednotlivých fází vývoje jedince jsou:

Časná dospělost: jedinec se identifikuje s rolí dospělého, upevňuje si svou osobnost, upřesňuje si osobní cíle, osamostatňuje se od rodičů, hledá si životního partnera, zakládá vlastní rodinu. V práci si vybírá svůj obor a získává pomalu odpovědnost v zaměstnání.

Střední dospělost: další upevnění vlastní osobnosti, přichází vrchol produktivity a aktivního hledání životních cílů, jedinec posiluje svou odpovědnost v roli dospělého. Přebírá plnou odpovědnost za svou rodinu a výchovu dětí. V zaměstnání posiluje svou odpovědnost, osamostatňuje se, upřesňuje si své zaměření a cíle, kterých chce dosáhnout. V tomto období dochází často ke krizi středního věku, pro kterou je charakteristické zproblematizování své identity, kladení otázek o vlastní smrtelnosti, nespokojenost se vztahy, povoláním, manželstvím.

Střední dospělost: Jedinec se nově integruje, připravuje se na odchod dětí z domova, utužuje manželský svazek. V zaměstnání nastává vzepětí před odchodem na odpočinek a postupné ubírání pracovní činnosti (Langmeier, 1998, s. 160 – 163).

V posledním čase se stále více dostává do popředí problém sendvičové generace. Jedná se o skupinu lidí, kteří jsou ve středním věku a dostali se mezi svými nezaopatřenými dětmi a stárnoucími rodiči jako náplň v sendviči. Starají se o potřeby jak svých dětí, tak svých rodičů. Kromě toho musí zvládat problémy pracovní a péči o domácnost. Vzhledem k tomu, že ženy posouvají mateřství na pozdější věk, jsou jejich rodiče starší v čase, kdy jejich děti jsou mladší, než to bývalo dříve obvyklé. Navíc většina žen sendvičové generace pracuje mimo bydliště, čímž je pro ně daleko těžší zvládnout nároky zaměstnání, dětí i rodičů (Bertini, 2013, s. 13 - 25).

4.1 Období 30 – 40 let

Období mezi třicátým a čtyřicátým rokem života je obdobím vrcholu tělesných a duševních sil, dobrého zdraví a vysoké výkonnosti. Ve třiceti je jedinec většinou už pevně usazen v životě a pracuje na všech frontách naplno. Přesto jeho fyzická stránka začíná nenápadně stárnout. Okolo třicátého roku života se většinou zvyšuje vliv a osobní moc jedince v pracovním prostředí, organizacích, v nichž působí, příbuzenstvu. Ženy jsou více zaměstnány péčí a výchovou dětí, proto je u nich vztah k práci méně intenzivnější než u mužů. Kolem pětatřicátého roku života si, ale ženy většinou dokážou přerozdělit role v rodině s partnerem tak, aby je to v zaměstnání nehandicapovalo. Člověk po třicítce je již dostatečně praxí ostřílený, proto se může soustředit na opravdu složité úkoly. Hlavním životním tématem třicátníků je rodinný život. V tomto desetiletí se žena průměrně podruhé vdává, druhá manželství bývají trvalejší a kompaktnější, protože do něj vstupují vyzrálější, zkušenější lidé. V tomto čase také žena může ještě naplnit svou mateřskou úlohu. Rodina ve třicátých letech věku většinou vychovává mladší školní děti, někdy už pubescenty. Důležitý je čas s nimi trávený, jak pro děti, tak pro rodiče (Říčan, 2006, s. 271 - 276).

Po narození prvního dítěte se mění manželství na rodinu a oba partneři musí mimo svých dosavadních rolí přijmout i nové spojené s funkcí otce a matky. Rodičovství uspokojuje jednu ze základních životních potřeb – potřebu mít někoho, o koho mohu pečovat, kdo je na mě závislý a potřebuje mě. Dítě přináší rodičům nové pozitivní prožitky, ochranný postoj, dává jejich životu nový smysl, obstarává jim mnoho každodenních radostí (Langmeier, 1998, s. 170 - 171).

Rodičovství, ale také přináší rodičům značné zásahy do jejich dosavadního života. Z těch nejzásadnějších jsou to zásahy do kariéry, do způsobu života, do osobní ekonomiky, starosti, jak se s těmito problémy dlouhodobě vyrovná partner, vyrovnání se s otázkou „jaké vlastně bude dítě, které se nám narodí, a co z něj bude vyrůstat“ (Helus, 2007, s. 143 - 146).

Vyváženost osobnosti jedince závisí na dostatečném naplnění ve třech oblastech - partnerství, rodičovství a profesi. Každá oblast rozvíjí jiné vlastnosti jedince a naopak pro jejich kvalitní zvládnutí je nutné zvolit vždy jiný přístup, jiné vzorce chování. Když se jedinec v některé z oblastí nedaří, může to napravit získáním většího uspokojení v jiné oblasti. Význam jedince tkví v potvrzení kvality jeho činnosti a kvality mezilidských vztahů jím

vytvořených. Potřeba jedince být důležitý pro okolí je významná i v tomto období. Období po třicátém roku života je i obdobím prvního bilancování, kdy jedinec hodnotí uspokojení z dosavadního života. Toto bilancování je základem pro plánování dalšího směřování života a může být východiskem k životní změně. Třicetiletý člověk je už více svázán se svým sociálním okolím, má více povinností a méně osobní svobody. Díky těmto vazbám se před ním otevírá prostor pro zvýšení jeho sociálního postavení (Vágnerová, 2000, s. 13 - 17).

4.2 Období 40 – 50 let

Období mezi čtyřiceti až padesáti lety bývá obdobím bilancování. Jedinec zkoumá, zda to čeho dosáhl, odpovídá jeho původnímu očekávání, či nikoliv a jestli jeho dosavadní životní snažení může být ještě navýšeno. Hodnotí své řešení a omyly ve zvolení minulého povolání, výběru životního partnera, ve výchově. Jedinec se zamýšlí nad tím, zda vývoj životních cílů, které si vytyčil, byl správný. Časté jsou pokusy napravit své životní omyly, nicméně v tomto čase už jsou většinou neúspěšné. Většina lidí se v tomto věku dokáže vyrovnat s tím, co je neodvratně čeká – pokles fyzických schopností a fyziologických funkcí, odchod dětí z domova, opuštění pracovního procesu, odchod na důchod. Část populace ovšem řeší zásadní krizi svého života, protože je nyní daleko těžší z této krize vybřednout než ve středním věku.

Jedinec je jako v ostatních částech svého života postaven před problémy v oblasti práce, manželství, rodičovství a nyní často i prarodičovství. Musí však při tom čelit mnoha obtížím souvisejícím se zvyšujícím se věkem. Fyzický výkon klesá, objevují se příznaky některých chronických nemocí. U žen nastává menopauza – ukončení reprodukčního věku, většinou doprovázená vegetativními příznaky a subjektivně špatně prožívaná. Odchod dětí z domova bývá pro část rodičů, zvláště matky trpkou zkušeností (Langmeier, 1998, s. 175 - 177).

Čtyřicátník bývá většinou vytrvalý, trpělivý a houževnatý. Dokáže jít vytrvale za svým cílem. Je to také doba, kdy řada jedinců musí přehodnotit své ambice v zaměstnání. Díky svému věku mívá k mladším spolupracovníkům rodičovský přístup. Lidé v tomto věkovém období se stávají opatrovníky nejen svých dětí, ale i svých rodičů. Pomáhají jim s těžšími fyzickými úkony, s náročnějším jednáním na úřadech a pomalu nastává doba, kdy za ně musí častěji rozhodovat. Pro rodiče se stávají autoritou (Říčan, 2004, s. 289 - 304).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské práce se zabýváme problematikou týkající se využití volnočasových aktivit žen ve věku 30 až 50 let v Bystřici pod Hostýnem. Věk jsme vymezili podle Vývojové psychologie, kde se označuje jako životní poledne (Vývoj člověka od 30 do 40 let) a druhý dech (Vývoj mezi 40 a 50 lety) dle Říčana (2004, s. 271). Obě věkové kategorie jsou popsány v teoretické části.

Pro výzkumné šetření byl zvolen kvantitativní výzkum, patřící k základním druhům pedagogických výzkumů. Jeho cílem je získání dat.

Metodologickým nástrojem výzkumu byl zvolen dotazník. Dle Chrásky (2007, s. 163) „dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ Dotazník jsme zvolili pro jeho rychlé a ekonomické shromáždění potřebných dat.

Použitý dotazník obsahuje 21 položek. Dvě otázky v dotazníku jsou otevřené (respondentky doplnily svoji vlastní odpověď). Zbýlých devatenáct z nich jsou uzavřené (respondentky vybírají odpověď z předem připravených možností). Z těchto devatenácti otázek je pět zjišťujících fakta (věk, ekonomická aktivita, počet vychovávaných dětí, dosažené vzdělání, stav). Slouží nám k rozdělení zkoumané skupiny na dílčí kategorie a jejich následné porovnávání.

Dotazník je připraven tak, aby z něj získaná data odpověděla na 6 výzkumných otázek a ověřila 6 hypotéz. Tyto hypotézy hledají závislost mezi volnočasovými aktivitami respondentek a jejich demografickými údaji.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je popis trávení volného času žen ve věku od 30 do 50 let v Bystřici pod Hostýnem pomocí dotazníkového šetření. Dále zkoumáme množství, kvalitu a volnočasové aktivity, které město Bystřice pod Hostýnem pro tuto věkovou kategorii nabízí. Zároveň chceme zjistit, jak zkoumaná skupina nabídku využívá a jaké faktory jí ovlivňují.

Nejprve si musíme stanovit **výzkumný problém**. Chráska (2007, s. 17) uvádí, že výzkumný problém by měl být formulován otázkou, přitom zcela konkrétně a jednoznačně.

Hlavní výzkumná otázka: **Ovlivňuje věk žen, typ a četnost volnočasových aktivit, kterých se zúčastňují?**

5.2 Dílčí výzkumné cíle

Ve výzkumu sledujeme tyto dílčí cíle:

1. Jaké volnočasové aktivity ženy navštěvují v Bystřici pod Hostýnem?
2. Jak jsou spokojené s nabídkou volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?
3. Které volnočasové aktivity scházejí v Bystřici pod Hostýnem?
4. Jak ženám vyhovuje čas určité volnočasové aktivity?
5. Je větší poptávka po volnočasových aktivitách než nabídka?
6. Jaké jsou důvody návštěvy volnočasové aktivity?

5.3 Hypotézy

1.H_A: Předpokládáme, že ženy mají větší zájem o pohybové a sportovní volnočasové aktivity než kulturní a estetické volnočasové aktivity.

H₀: Předpokládáme, že ženy mají zájem o pohybové a sportovní volnočasové aktivity i kulturní a estetické volnočasové aktivity stejně.

Odpovídá otázce č.1 v dotazníku.

2. H_A: Předpokládáme, že pracující ženy (zaměstnané a OSVČ) jsou více spokojené s volnočasovými aktivitami než ženy nepracující (nezaměstnané, invalidní důchodkyně, na mateřské dovolené) v Bystřici pod Hostýnem.

H₀: Předpokládáme, že pracující ženy (zaměstnané a OSVČ) a ženy nepracující (nezaměstnané, invalidní důchodkyně, na mateřské dovolené), jsou stejně spokojené s volnočasovými aktivitami v Bystřici pod Hostýnem.

Odpovídá otázce č.6 v dotazníku.

3. H_A: Předpokládáme, že ženy vychovávající dvě a více dětí mají větší zájem o volnočasové aktivity než ženy vychovávající jedno a žádné dítě.

H₀: Předpokládáme, že ženy vychovávající dvě a více dětí mají stejný zájem o volnočasové aktivity jako ženy vychovávající jedno a žádné dítě.

Odpovídá otázce č.4 v dotazníku.

4. H_A: Předpokládáme, že ženám více vyhovuje zúčastnit se volnočasové aktivity v odpoledních hodinách (od 12 hodin do 18 hodin) než ve večerních hodinách (od 18 hodin do 20 hodin).

H₀: Předpokládáme, že ženám vyhovuje zúčastnit se volnočasové aktivity v odpoledních i ve večerních hodinách stejně.

Odpovídá otázce č.3 v dotazníku.

5. H_A: Předpokládáme, že v Bystřici pod Hostýnem je větší nabídka po volnočasových aktivitách než poptávka.

H₀: Předpokládáme, že v Bystřici pod Hostýnem je stejná nabídka i poptávka po volnočasových aktivitách.

Odpovídá otázce č. 13 v dotazníku.

6. H_A: Předpokládáme, že ženy vdané navštěvují volnočasové aktivity častěji z důvodu psychického odpočinku než ženy svobodné.

H₀: Předpokládáme, že ženy vdané i svobodné navštěvují volnočasové aktivity z důvodu psychického odpočinku stejně často.

Odpovídá otázce č. 8 v dotazníku.

5.4 Metody sběru dat

Výzkumný soubor

Pro stanovení výzkumného souboru jsme použili záměrný výběr. Rozhoduje zde úsudek výzkumníka. Záměrný výběr se dále dělí na anketní, výběr „průměrných jednotek“ a kvótní výběr, kde se stanovují kontrolní znaky. Podle nich se výběr dále orientuje (Chrásková, 2007, s. 22).

Kontrolní znaky:

- Pohlaví – žena

- Bydliště – Bystřice pod Hostýnem(a místní části – Rychlov, Bílavsko, Sovadina, Hlinsko p. Hostýnem)
- Věk – 30 - 50let

Sběr dat

V měsíci březnu byl proveden předvýzkum na korekci dat v dotazníku. Dotazníky byly předloženy deseti respondentkám. Respondentky splňovaly kritéria kvótního výběru. Otázky v dotazníku byly pro ně srozumitelné a jasné, mimo otázek číslo 3 a číslo 9. U otázky č. 3 "Ve kterém časovém úseku je pro Vás nejlepší zúčastnit se volnočasové aktivity?" nevěděli, zda mohou označit více úseků. Na základě této připomínky jsme doplnili větu: Můžete označit i více časových úseků. V otázce č. 9 "Z jakých zdrojů jste se dozvěděla o daných volnočasových aktivitách?" Chtěli zaškrtnout více možností. Bylo připsáno za větu- můžete zatrhnout i více možností. Vyplnění dotazníku trvalo respondentkám v průměru 12 minut.

Data se sbírala 1. týden v měsíci dubnu 2014. Použili jsme metodu nabalování zvanou sněhová koule – snowball sampling. "V prvním výběrovém kroku se obrátíme na jistý zárodečný soubor jednotek (jednotlivců nebo organizací) se žádostí o informace o dalších jednotkách vhodných pro zařazení do výběru. Předpokládáme, že na základě zjištěných adres nebo referencí se v druhém kroku dotážeme již širšího okruhu osob nebo institucí a s jejich pomocí rozšíříme výběrový soubor ještě významněji" (Jeřábek, 1993, s. 50).

Byli požádáni osoby z blízkého okolí výzkumníka. Ti dále roznášeli k vyplnění dotazníky respondentkám. Rozdáno bylo celkem 150 dotazníků. Vrátilo se 123 dotazníků, návratnost byla 82 %. Dvacet dva dotazníků jsme vyřadili z důvodu nenavštěvování žádné organizované volnočasové aktivity v Bystřici pod Hostýnem a jeden se vrátil pozdě. Sto dotazníků bylo použito pro výzkum.

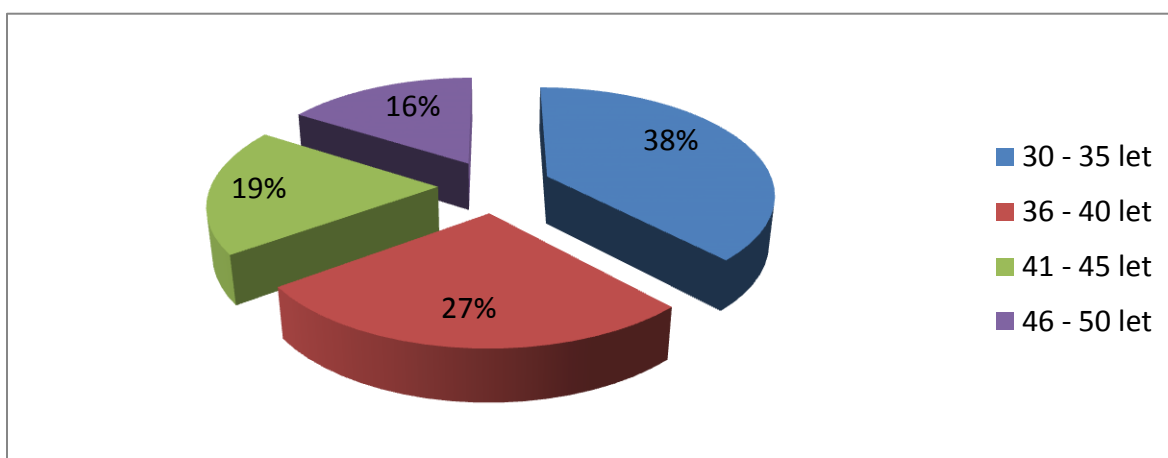
6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

6.1 Demografické údaje respondentek

Otázka č. 17 v dotazníku - " Jaký je Váš věk? "

Otázka rozdělila respondentky do věkových kategorií. Bylo zjištěno, že ve věku 30 - 35 let je 38 respondentek (38 %), ve věku 36 - 40 let je 27 respondentek (27 %), ve věku 41 - 45 let je 19 respondentek (19 %) a ve věku 46 - 50 let je 16 respondentek (16 %).

Graf 1: Věk žen

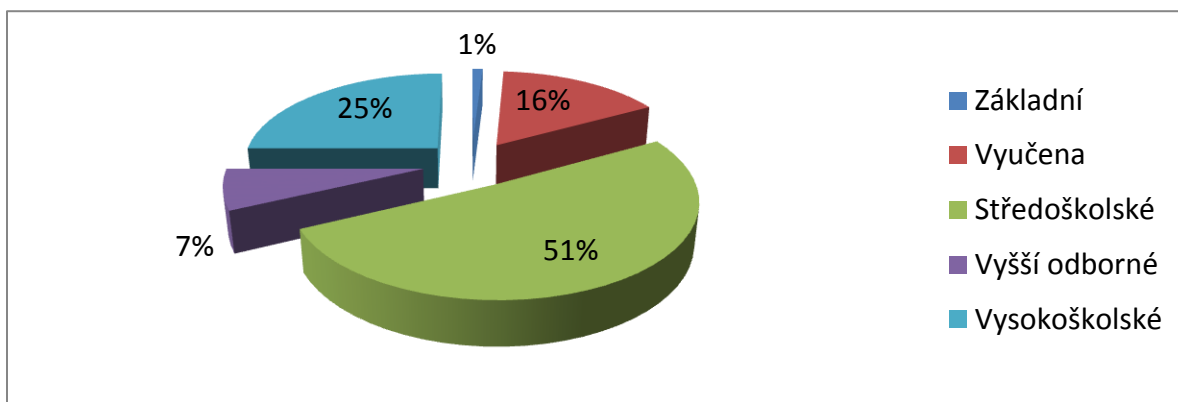

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Otázka č. 18 v dotazníku - "Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?"

Nejpočetněji zastoupenou skupinou respondentek ve věku 30 - 50 let byly středoškolsky vzdělané respondentky 51 (51 %), dále vysokoškolsky vzdělané respondentky 25 (25%), vyučené respondentky 16 (16%), respondentky s vyšším odborným vzděláním 7 (7%) a se základním 1 (1%). Vliv vzdělání na prožívání volného času je jedním z nejvýznamnějších faktorů.

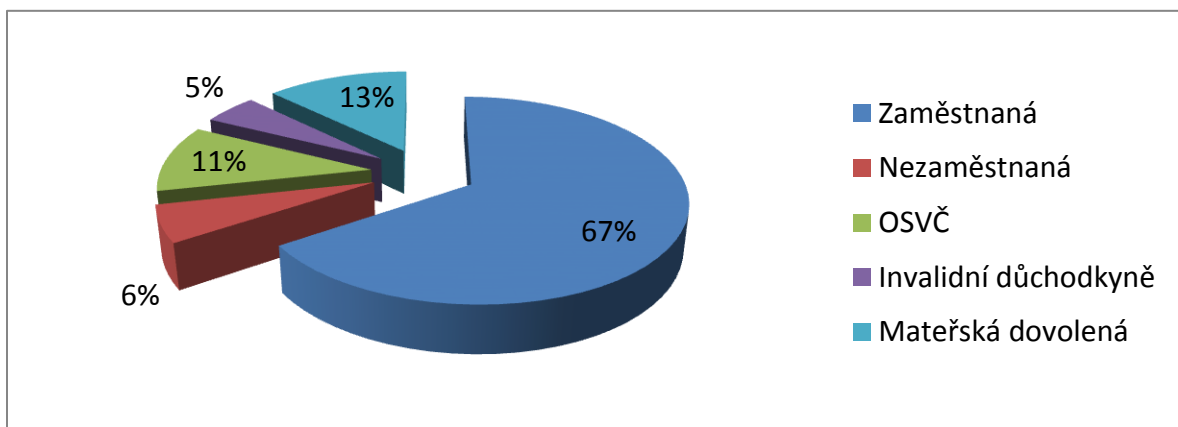
Čím vyšší je vzdělání tím se lidé více věnují svému všestrannému rozvoji (Šerák, 2009).

Graf 2: Vzdělání žen

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Otázka č. 19 v dotazníku - " Jaká je Vaše ekonomická aktivita? "

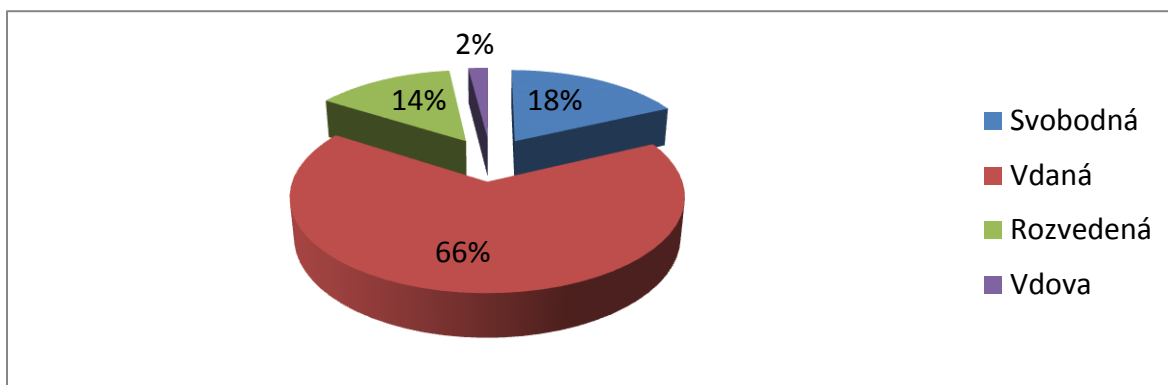
Největší skupina respondentek je zaměstnaná 67 (67 %), na mateřské dovolené 13 (13 %), OSVČ 11 (11 %), nezaměstnaná 6 (6 %), invalidní důchodkyně 5 (5 %).

Graf 3: Ekonomická aktivita žen

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Otázka č. 20 v dotazníku - Jaký je Váš stav?

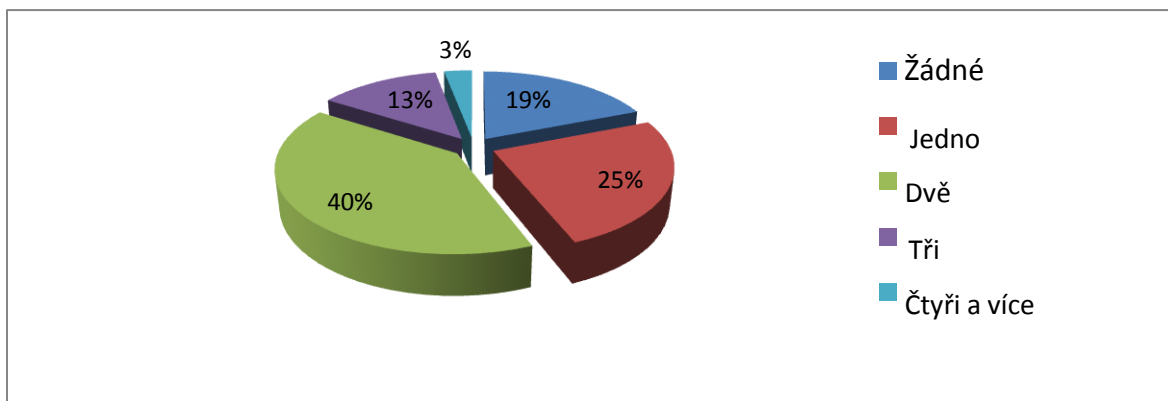
Nejvíce je vdaných žen 66 (66 %), poté následují svobodné 18 (18%), rozvedených je 14 (14 %) a vdovy 2 (2%).

Graf 4: Stav žen

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Otázka č. 21 v dotazníku - Kolik vychováváte děti?

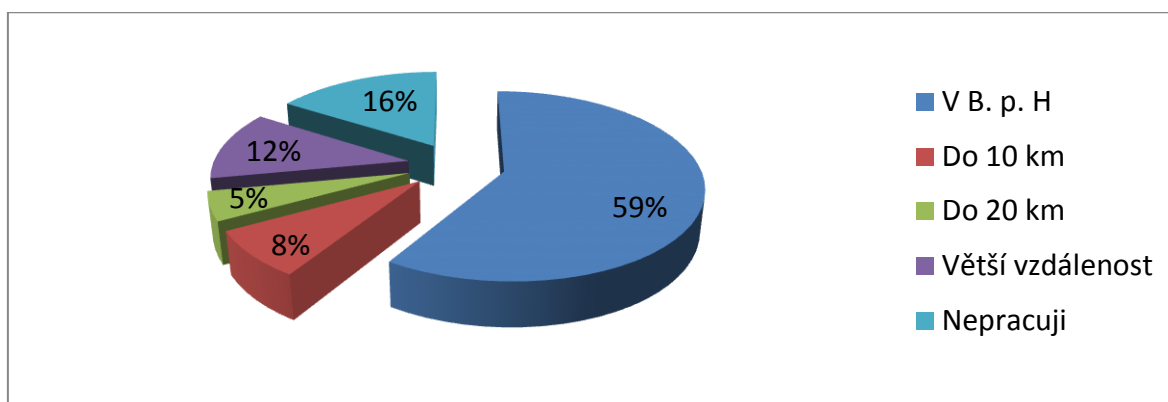
Nejpočetněji jsou zastoupeny respondentky se dvěma dětmi 40 (40 %), dále s jedním dítětem 25 (25 %), s žádným 19 (19%), se třemi 13 (13 %) a čtyřmi 3 (3%).

Graf 5: Počet dětí

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Otázka č. 14 v dotazníku: "Kde je umístěno Vaše pracoviště?"

Graf 6: Umístění pracoviště

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

6.2 Vyhodnocení výzkumných otázek

1) Jaké volnočasové aktivity ženy navštěvují v Bystřici pod Hostýnem?

Odpovídá otázce č. 1: "Navštěvujete některou z uvedených volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem (můžete zatrhnout i více možností)?"

Tabulka 1: Četnost návštěv volnočasových aktivit

Volnočasová aktivita	Věk (let)			
	30 - 35		36 - 40	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Kulturní a estetická	7	13,4%	5	11,9%
Pohybová a sportovní	28	53,8%	23	54,8%
Cestování a turistika	4	7,8%	3	7,1%
Zdravotní	0	0,0%	2	4,8%
Environmentální	0	0,0%	1	2,4%
Vědeckotechnické	0	0,0%	0	0,0%
Jazykové	7	13,4%	6	14,2%
Náboženská a duchovní	1	1,9%	0	0,0%
Jiná	5	9,7%	2	4,8%

Volnočasová aktivita	Věk (let)			
	41 - 45		46 - 50	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)

Kulturní a estetická	2	8,3%	2	8,7%
Pohybová a sportovní	14	58,3%	9	39,3%
Cestování a turistika	2	8,3%	1	4,3%
Zdravotní	1	4,2%	2	8,7%
Environmentální	0	0,0%	1	4,3%
Vědeckotechnické	0	0,0%	0	0,0%
Jazykové	3	12,6%	3	13,0%
Náboženská a duchovní	2	8,3%	2	8,7%
Jiná	0	0,0%	3	13,0%

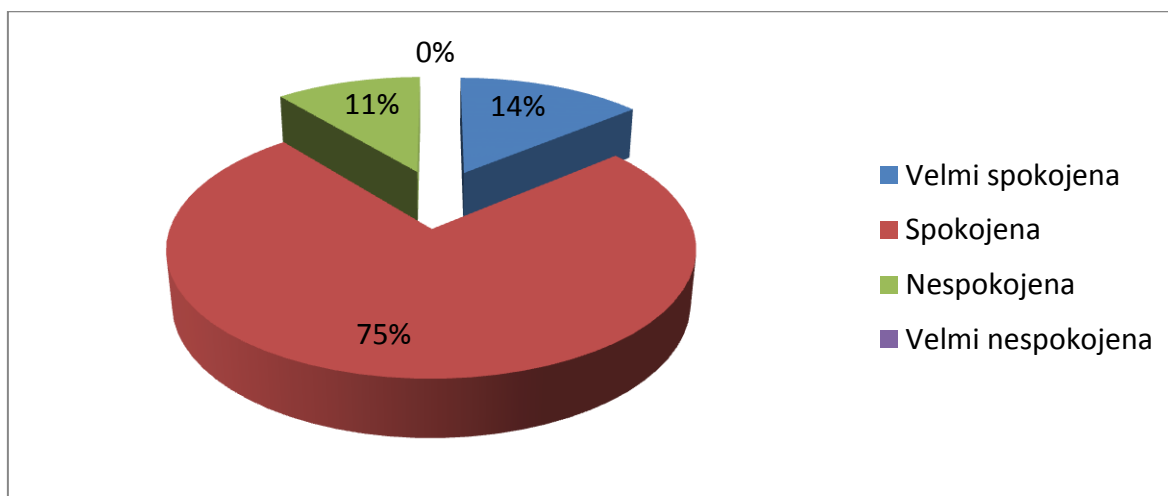
Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

K tématu se též váže otázka č. 2: "Jaké volnočasové aktivity konkrétně navštěvujete v Bystřici pod Hostýnem? Prosím, uveďte." Byla zvolena jako kontrolní, zda respondentky uvedly správně typ navštěvované volnočasové aktivity.

Vyhodnocení: V tabulce byla červeně vyznačena nejvíce navštěvovaná aktivita v jednotlivých věkových obdobích. Modře jsou zvýrazněny aktivity, které ženy v Bystřici četností svých návštěv řadí na druhé a třetí místo. Jednoznačně nejvíce navštěvovanými volnočasovými aktivitami jsou pohybové a sportovní aktivity. Ve věkových kategoriích 30 - 35, 35 - 40, 40 - 45 se jejich procentuální návštěvnost pohybuje mezi 50 – 60 %, až ve věku 45 - 50 klesá na 39,3 % stále je to ale trojnásobek ostatních aktivit. Odpovídá to poklesu fyzických sil v tomto věku a zaměření se respondentek na jiné aktivity. Na druhém a třetím místě se umisťují jazykové volnočasové aktivity (kolísají mezi 14 – 12 %) a kulturní a estetické aktivity (postupně se ale snižují z 13,4% na 8,7%). Naopak náboženské a duchovní volnočasové aktivity rostoucím věkem respondentek stoupají (z 1,9% na 8,7%). Vědeckotechnické volnočasové aktivity nejsou ženami navštěvovány vůbec, ostatně nejsou ani v místní nabídce. Oblasti cestování a turistika, zdravotní a environmentální se četností drží stále mezi 4 - 8 %.

2) Jak jsou ženy spokojené s nabídkou volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?

Odpovídá otázce č. 6 v dotazníku: " Jste spokojena s nabídkou volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?"

Graf 7: Spokojenost s nabídkou

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 2: Spokojenost s nabídkou dle věkových skupin

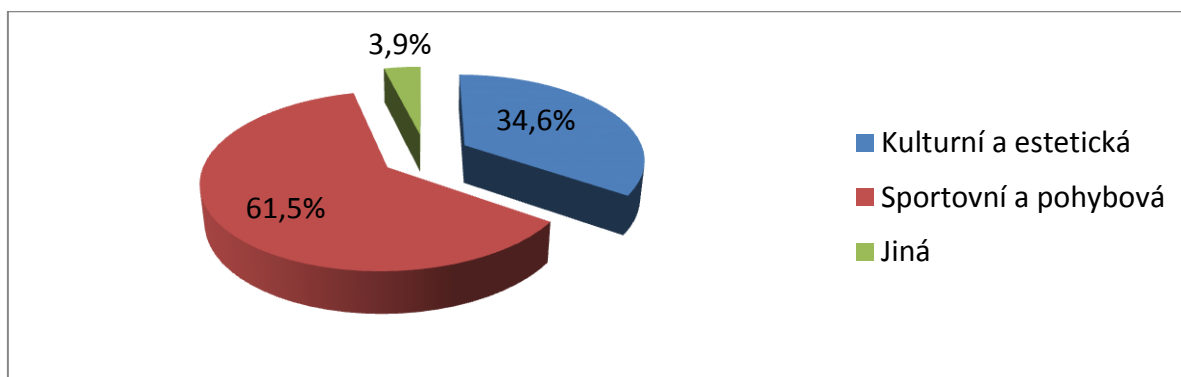
Spokojenost	Věk (let)			
	30 - 35	36 - 40	41 - 45	46 - 50
Velmi spokojena	8	2	0	3
Spokojena	26	24	16	12
Nespokojena	4	1	3	1
Velmi nespokojena	0	0	0	0

Vyhodnocení: Většina žen v Bystřici pod Hostýnem je s nabídkou volnočasových aktivit spokojena (89%). Velmi spokojeno je 14% žen, spokojeno je 75% žen. Naopak nespokojeno je 11% žen. Výrazné rozdíly ve spokojenosti nejsou ani ve věkových skupinách. Můžeme konstatovat, že nabídka volnočasových aktivit pro ženy ve věku 30 – 50 let není sice stoprocentní, pro převážnou část zkoumaného souboru je ale dostatečná.

3) Které volnočasové aktivity scházejí v Bystřici pod Hostýnem?

Odpovídá otázce č. 7: "Které volnočasové aktivity byste v Bystřici pod Hostýnem uvítala? (prosím, napište)"

Otázka č. 7 byla otevřená. Respondentky psaly své odpovědi, které jsme kategorizovali.

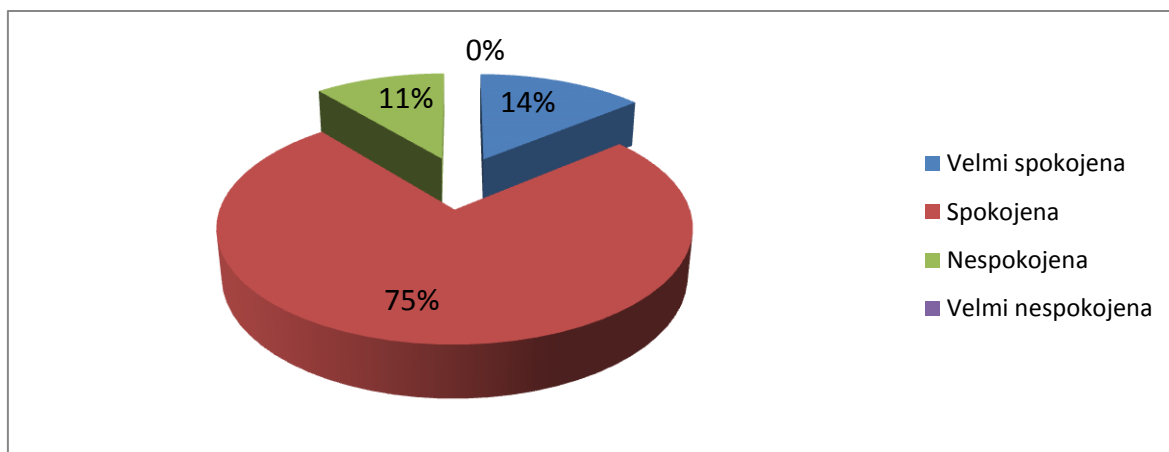
Graf 8: Scházející volnočasové aktivity v Bystřici pod Hostýnem

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Ženám v Bystřici pod Hostýnem schází nejvíce sportovní a pohybové aktivity (61,5%). Největší zájem by byl o plavecký bazén, cvičení spojené s hlídáním dětí, horelezectví. Další oblastí, kde nabídka schází, jsou kulturní a estetické aktivity (34,5%). Zde byla poptávka spíše jednotlivá, zájem byl o výtvarné aktivity, patchwork, kurzy šití, modelování z fimo hmoty, kurzy kreslení, malba na hedvábí.

4) Jak ženám vyhovuje čas určité volnočasové aktivity?

Odpovídá otázce č. 5 v dotazníku: "Jste spokojena s časem Vámi navštěvovaných volnočasových aktivit?"

Graf 9: Spokojenost s časem

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 3: Spokojenost s časem dle věkových skupin

	Věk (let)			
	30 - 35		36 - 40	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Velmi spokojena	11	28,9%	9	33,3%
Spokojena	26	68,4%	13	48,1%
Nespokojena	1	2,7%	5	18,6%
Velmi nespokojena	0	0,0%	0	0,0%

	Věk (let)			
	41 - 45		46 - 50	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Velmi spokojena	3	15,8%	6	32,5%
Spokojena	16	84,2%	9	56,2%
Nespokojena	0	0,0%	1	6,4%
Velmi nespokojena	0	0,0%	0	0,0%

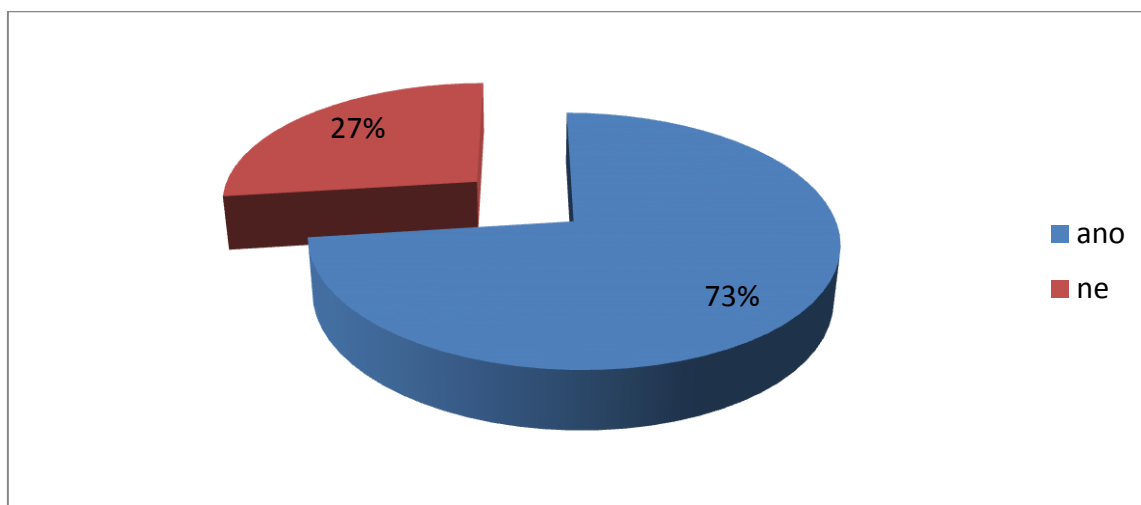
Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Většina žen je spokojena s časem, ve kterém se volnočasové aktivity v Bystřici pod Hostýnem pořádají (93%). Z tohoto počtu je 29% velmi spokojeno a 64% spokojeno. Nespokojeno je pouze 9% žen ze zkoumané skupiny. Poměr velmi spokojena a spokojena ve věkových kategoriích sice mírně kolísá, není ale na věku závislý.

5) Je větší poptávka po volnočasových aktivitách než nabídka?

Odpovídá otázce č. 13 v dotazníku: "Je podle Vás dostatečná nabídka volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?"

Graf 10: Je dostatečná nabídka volnočasových aktivit?

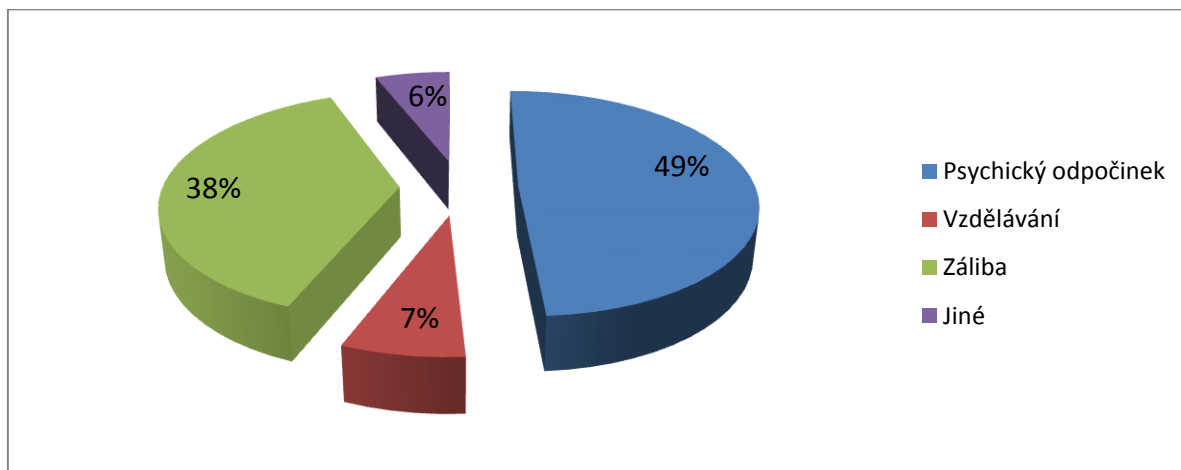
Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Většina žen (73%) je spokojena s nabídkou volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem, nespokojeno je 27% žen. Poptávka po volnočasových aktivitách v Bystřici pod Hostýnem tedy není větší než nabídka.

6) Jaké jsou důvody návštěvy volnočasové aktivity?

Odpovídá otázka č. 8 v dotazníku: " Proč danou volnočasovou aktivitu navštěvujete?"

Graf 11: Důvod návštěvy volnočasových aktivit.

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 4: Důvod návštěvy v. a. dle věkových skupin

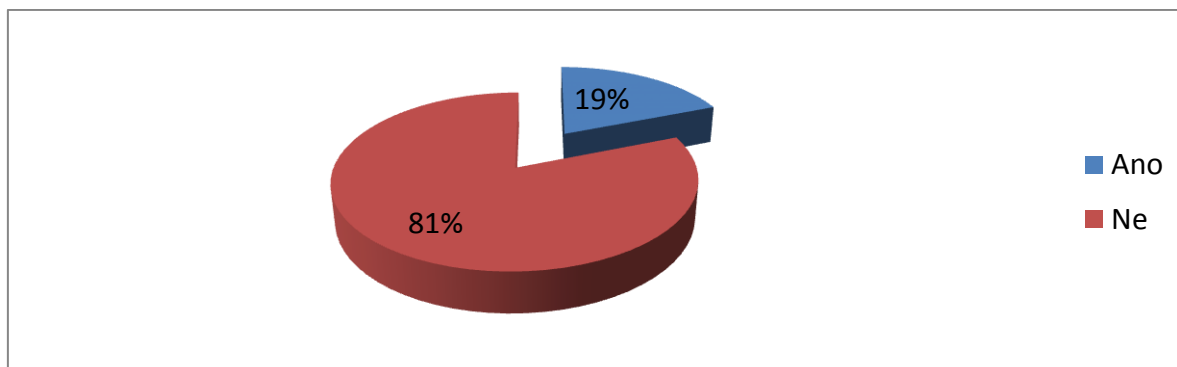
	Věk (let)			
	30 - 35		36 - 40	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Psychický odpočinek	21	55,3%	12	44,4%
Vzdělávání	1	2,6%	2	7,5%
Záliba	13	34,2%	13	48,1%
Jiné	3	7,9%	0	0,0%
	Věk (let)			
	40 - 45		45 - 50	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Psychický odpočinek	11	57,8%	5	31,2%
Vzdělávání	2	10,5%	2	12,5%
Záliba	5	26,3%	7	43,8%
Jiné	1	5,4%	2	12,5%

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Nejdůležitějším důvodem návštěv volnočasových aktivit je pro ženy ve věku 30 – 50 let psychický odpočinek (49%), následuje záliba (38%) a s velkým odstupem vzdělávání (7%) a jiné důvody (6%). Ve věkových skupinách procentuální hodnoty kolísají, nemají však žádnou vzestupnou či sestupnou tendenci. Pouze vzdělávání jako důvod návštěvy volnočasových aktivit se vzrůstajícím věkem pomalu roste.

Ostatní otázky v dotazníku

Otázka č. 10 v dotazníku: "Dojíždíte za volnočasovou aktivitou mimo město Bystřice pod Hostýnem?"

Graf 12: Dojíždění žen za volnočasovými aktivitami

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 5: Dojíždění žen za volnočasovými aktivitami dle věkových skupin

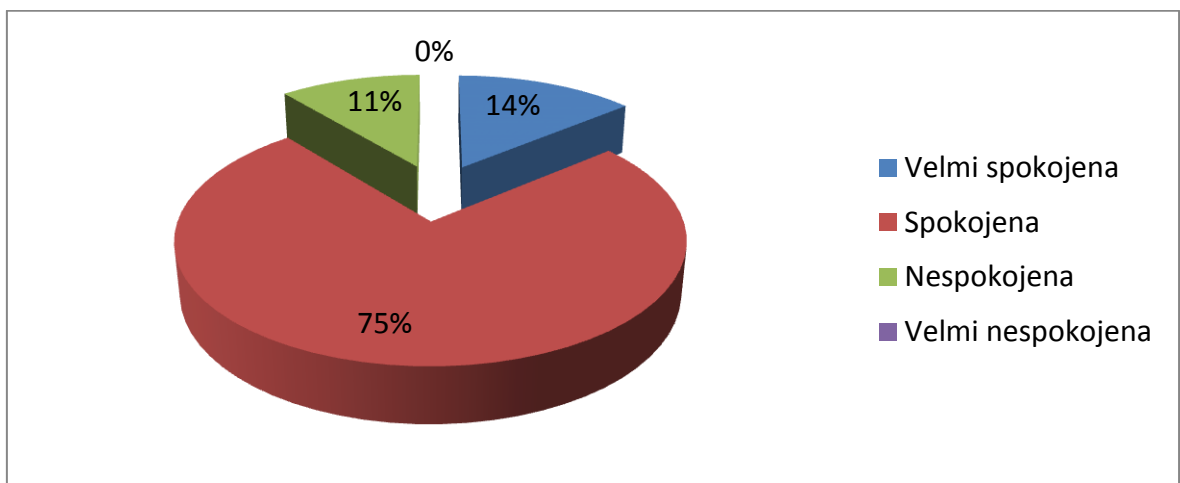
Odpověď	Věk (let)			
	30 - 35	36 - 40	41 - 45	46 - 50
Ano	8	5	3	3
Ne	30	22	16	13

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Za volnočasovými aktivitami dojíždí mimo Bystřici pod Hostýnem 19% žen. Věk žen nemá na dojíždění vliv.

Otázka č. 15 v dotazníku: " Jste spokojena se způsobem, kterým trávíte svůj volný čas? "

Graf 13: Spokojenost se způsobem trávení svého volného času

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 6: Spokojenost se způsobem trávení svého volného času dle věkových skupin

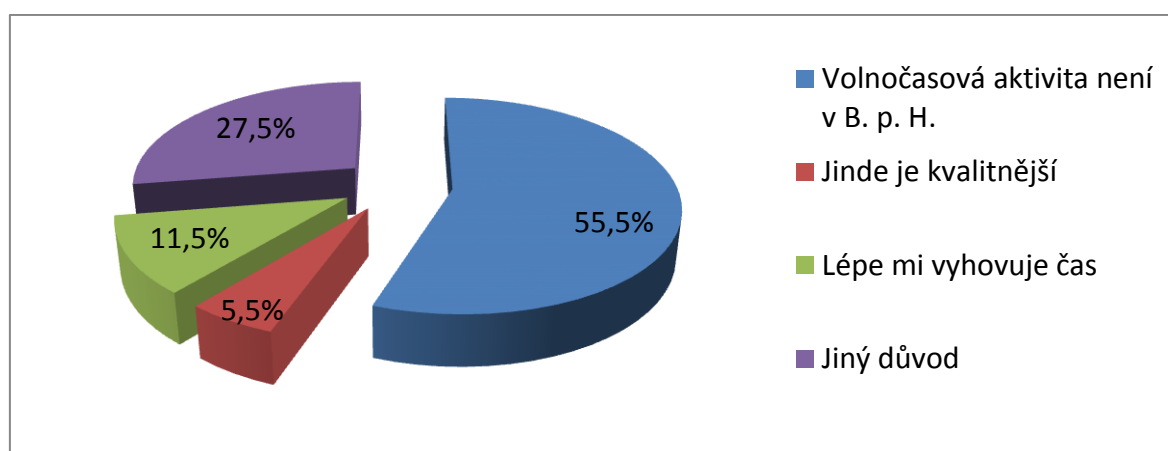
	Věk (let)			
	30 - 35		36 - 40	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Velmi spokojena	7	18,4%	1	3,7%
Spokojena	23	60,5%	25	92,6%
Nespokojena	8	21,1%	1	3,7%
Velmi nespokojena	0	0,0%	0	0,0%
	Věk (let)			
	41 - 45		46 - 50	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Velmi spokojena	1	5,3%	5	31,2%
Spokojena	18	94,7%	9	56,2%
Nespokojena	0	0,0%	2	92,6%
Velmi nespokojena	0	0,0%	0	0,0%

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Většina žen je spokojena se způsobem trávení svého volného času (89%). Z toho 14% je velmi spokojeno a 75% je spokojeno. Se způsobem trávení svého volného času je nespokojeno 11% žen. Procentuální spokojenost či nespokojenost ve věkových kategoriích kolísá, není v ní závislost.

Otázka č. 11 v dotazníku: "Pokud dojíždíte za volnočasovou aktivitou mimo Bystřici pod Hostýnem, vyberte důvod proč?"

Graf 14: Důvod dojíždění

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 7: Důvod dojíždění dle věkových skupin

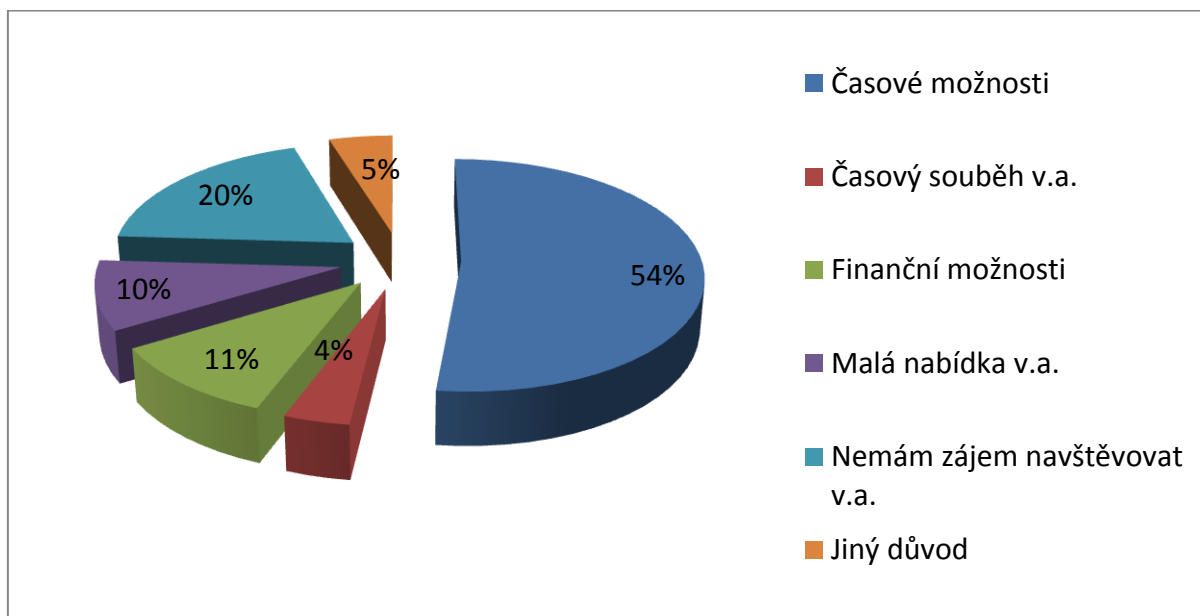
Důvod	Věk (let)			
	30 - 35	36 - 40	41 - 45	46 - 50
Volnočasová aktivita není v B. p. H	5	2	2	1
Jinde je kvalitnější	1	1	0	0
Lépe mi vyhovuje čas	1	1	0	0
Jiný důvod	1	1	1	2

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Nejvíce žen za volnočasovými aktivitami dojíždí, protože se nepořádají v Bystřici pod Hostýnem (55,5%). Dalšími důvody jsou jiné (27,5%), lépe vyhovující čas (11,5%) a lepší kvalita (5,5%). S rostoucím věkem klesá dojíždění kvůli neexistenci aktivity v Bystřici pod Hostýnem, naopak stoupá důvod jiné.

Otázka č. 12 v dotazníku: " Chtěla byste navštěvovat více volnočasových aktivit, ale neumožňují Vám to Vaše:....."

Graf 15: Bariéry

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 8: Bariéry dle věkových skupin

	Věk (let)			
	30 - 35		36 - 40	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Časové možnosti	22	57,9%	17	62,9%
Časový souběh v. a.	1	2,6%	0	0,0%
Finanční možnosti	3	7,9%	3	11,1%
Malá nabídka v. a.	3	7,9%	3	11,1%
Nemám zájem navštěvovat více v. a.	8	21,1	4	14,9
Jiný důvod	1	2,6	0	0

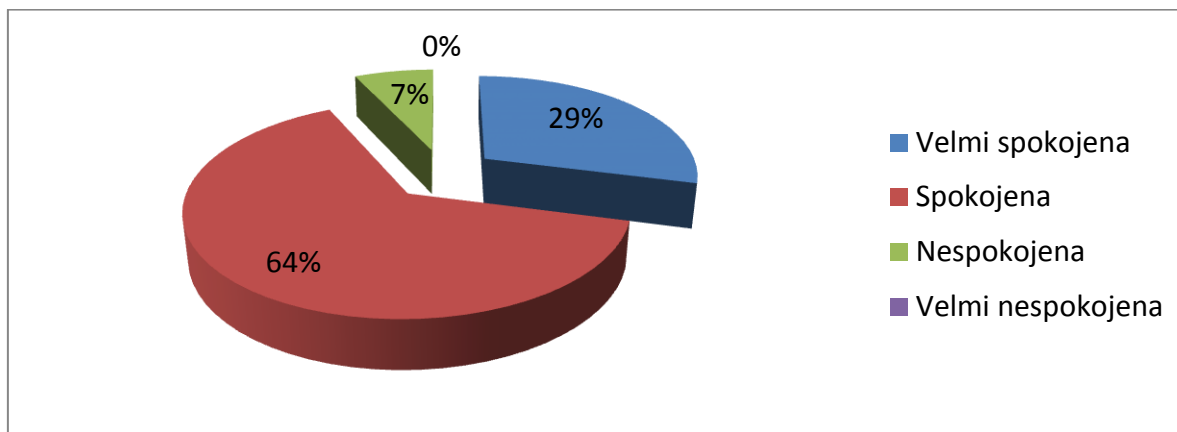
	Věk (let)			
	41 - 45		46 - 50	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Časové možnosti	7	36,8%	8	50,9%
Časový souběh v. a.	0	0,0%	3	18,8%
Finanční možnosti	4	21,1%	1	6,2%
Malá nabídka v. a.	0	0,0%	4	25,0%
Nemám zájem navštěvovat více v. a.	8	42,1	0	0
Jiný důvod	0	0	0	0

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Nejvíce omezujícím prvkem návštěv volnočasových aktivit jsou časové možnosti (54%). Dvacet procent respondentek nemá zájem navštěvovat více volnočasových aktivit. Poté následují časové možnosti (11%), malá nabídka (10%), jiné důvody (5%) a časový souběh (4%). Ve věkových kategoriích důvody proč nenavštěvují ženy volnočasové aktivity značně kolísají a nezávisí na rostoucím věku žen.

Otázka č. 16 v dotazníku: "Jste spokojena s množstvím času, který můžete věnovat své rodině?"

Graf 16: Spokojenost s časem

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Tabulka 9: Spokojenost s časem dle věkových skupin

	Věk (let)			
	30 - 35		36 - 40	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Velmi spokojena	7	18,4%	3	11,1%
Spokojena	21	55,3%	19	70,3%
Nespokojena	9	23,7%	5	18,6%
Velmi nespokojena	1	2,6%	0	0,0%

	Věk (let)			
	41 - 45		46 - 50	
	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost v (%)
Velmi spokojena	2	10,5%	6	37,6%
Spokojena	15	79,0%	9	56,2%
Nespokojena	2	10,5%	1	6,2%
Velmi nespokojena	0	0,0%	0	0,0%

Zdroj: vlastní výzkum duben 2014

Vyhodnocení: Většina žen v Bystřici pod Hostýnem je s časem, který věnuje své rodině spokojena (82%), z toho velmi spokojeno je 18% žen a spokojeno 64% žen. Nespokojeno s množstvím času věnovaného rodině je 18% žen, z toho velmi nespokojeno je 1% žen a

nespokojeno je 17% žen. Počet žen spokojených s časem, který věnují své rodině, s rostoucím věkem stoupá, z 73,7% na 93,8%. Nespokojenost žen naopak s rostoucím věkem klesá, z 26,3% na 6,2%.

6.3 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1:

Otázka č. 1: Navštěvujete některou z uvedených volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?

H_A: Předpokládáme, že ženy mají větší zájem o pohybové a sportovní volnočasové aktivity než kulturní a estetické volnočasové aktivity.

H₀: Předpokládáme, že ženy mají zájem o pohybové a sportovní volnočasové aktivity i kulturní a estetické volnočasové aktivity stejně.

Tabulka 10: Test dobré shody chí - kvadrát pro H 1

Volnočasová aktivita	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Pohybové a sportovní volnočasové aktivity	66	37,5	28,5	812,25	21,66
Kulturní a estetické volnočasové aktivity	9	37,5	-28,5	812,25	21,66
	Σ 75	Σ 75			Σ 43,32

Počet stupňů volnosti pro kontingenční tabulku: $f = (r - 1)(s - 1)$ [r = řádky, s = sloupce]

$$f = 1 \quad \chi^2 = 43,32 \quad \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Kritická hodnota testovaného kritéria, kterou jsme zjistili ve statistických tabulkách, je pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti $1 = 3,841$. Vypočítaná hodnota je vyšší, proto odmítáme nulovou hypotézu, přijímáme alternativní hypotézu.

Vyhodnocení:

Ženy mají větší zájem o pohybové a sportovní volnočasové aktivity než kulturní a estetické volnočasové aktivity. Pravděpodobnou příčinou je podstatně větší nabídka pohybových a sportovních volnočasových aktivit v místě a také jejich pravidelnost.

Hypotéza č. 2

Otázka č. 6: Jste spokojena s nabídkou volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?

H_A: Předpokládáme, že pracující ženy (zaměstnané a OSVČ) jsou více spokojené s volnočasovými aktivitami než ženy nepracující (nezaměstnané, invalidní důchodkyně, na mateřské dovolené) v Bystřici pod Hostýnem.

H₀: Předpokládáme, že pracující ženy (zaměstnané a OSVČ) a ženy nepracující (nezaměstnané, invalidní důchodkyně, na mateřské dovolené) jsou stejně spokojené s volnočasovými aktivitami v Bystřici pod Hostýnem.

Tabulka 11: Test dobré shody chí-kvadrát pro H 2

Ženy	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Pracující	60	38,5	21,5	462,25	12,01
Nepracující	17	38,5	21,5	462,25	12,01
	Σ 77	Σ 77			Σ 24,02

Počet stupňů volnosti pro kontingenční tabulku: $f = (r - 1) (s - 1)$ [$r =$ řádky, $s =$ sloupce]

$$f = 1 \quad \chi^2 = 24,02 \quad \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Kritická hodnota testovaného kritéria, kterou jsme zjistili ve statistických tabulkách, je pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1 = 3,841. Vypočítaná hodnota je vyšší, proto odmítáme nulovou hypotézu, přijímáme alternativní hypotézu.

Vyhodnocení:

Pracující ženy (zaměstnané a OSVČ) jsou více spokojené s volnočasovými aktivitami než ženy nepracující (nezaměstnané, invalidní důchodkyně, na mateřské dovolené) v Bystřici pod Hostýnem. Ovlivňujícími faktory může být méně volného času u zaměstnaných žen, soustředí pak své zájmy na oblasti, které je opravdu naplňují. Ženy na mateřské dovolené může ovlivňovat malý výběr volnočasových aktivit, kterých by se mohly zúčastňovat společně s dětmi.

Hypotéza č.3

Otázka č. 4: Jak často navštěvujete dané volnočasové aktivity?

H_A: Předpokládáme, že ženy vychovávající dvě a více dětí mají větší zájem o volnočasové aktivity než ženy vychovávající jedno a žádné dítě.

H₀: Předpokládáme, že ženy vychovávající dvě a více dětí mají stejný zájem o volnočasové aktivity jako ženy vychovávající jedno a žádné dítě.

Tabulka 12: Test dobré shody chí – kvadrát pro H3

Ženy	1 x týdně	2 x týdně	3 x týdně
žádné dítě, jedno dítě	41	2	1
dvě děti a více	49	6	1
Σ	90	8	2

Pozorova- ná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
41	45	-4	16	0,36
49	45	4	16	0,36
2	4	-2	4	1
6	4	2	4	1
1	1	0	0	0
1	1	0	0	0
Σ 100	Σ 100			Σ 2,72

Počet stupňů volnosti pro kontingenční tabulku: $f = (r - 1)(s - 1)$ [r = řádky, s = sloupce]

$$f = 5 \quad \chi^2 = 2,72 \quad \chi^2_{0,05}(5) = 11,07$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než hodnota kritická, a proto nelze odmítnout nulovou hypotézu.

Vyhodnocení:

Nebyl prokázán vztah mezi zájmem žen o volnočasové aktivity a počtem dětí, které vychovávají.

Hypotéza č. 4

Otázka č.3: Ve kterém časovém úseku je pro Vás nejlepší zúčastnit se volnočasové aktivity?

Otázka č.

H_A: Předpokládáme, že ženám více vyhovuje zúčastnit se volnočasové aktivity v odpoledních hodinách (od 12 hodin do 18 hodin) než ve večerních hodinách (od 18 hodin do 20 hodin).

H₀: Předpokládáme, že ženám vyhovuje zúčastnit se volnočasové aktivity v odpoledních (od 12 hodin do 18 hodin) i ve večerních hodinách (od 18 hodin do 20 hodin) stejně.

Tabulka 13: Test dobré shody chí-kvadrát pro H 4

Hodiny	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Odpolední	43	34	9	81	2,38
Večerní	25	34	-9	81	2,38
	Σ 68	Σ 68			Σ 4,76

Počet stupňů volnosti pro kontingenční tabulku: $f = (r - 1) (s - 1)$ [$r =$ řádky, $s =$ sloupce]

$$f = 1 \quad \chi^2 = 4,76 \quad \chi^2_{0,05} (1) = 3,841$$

Kritická hodnota testovaného kritéria, kterou jsme zjistili ve statistických tabulkách, je pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti $1 = 3,841$. Vypočítaná hodnota je vyšší, proto odmítáme nulovou hypotézu, přijímáme alternativní hypotézu.

Vyhodnocení:

Ženám více vyhovuje zúčastnit se volnočasové aktivity v odpoledních hodinách (od 12 hodin do 18 hodin) než ve večerních hodinách (od 18 hodin do 20 hodin).

Většina žen preferuje odpolední volnočasové aktivity. Večerní hodiny jim nevyhovují, vracely by se příliš pozdě domů. Potřebují brzo vstávat, narušilo by jim to spánkový rytmus.

Hypotéza č. 5

Otázka č. 13 v dotazníku: Je podle Vás dostatečná nabídka volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?

H_A: Předpokládáme, že v Bystřici pod Hostýnem je větší nabídka po volnočasových aktivitách než poptávka.

H₀: Předpokládáme, že v Bystřici pod Hostýnem je stejná nabídka i poptávka po volnočasových aktivitách.

Tabulka 14: Test dobré shody chí-kvadrát pro H 5

Dostatečná nabídka	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Ano	73	50	23	529	10,58
Ne	27	50	-23	529	10,58
	Σ 100	Σ 100			Σ21,16

Počet stupňů volnosti pro kontingenční tabulku: $f = (r - 1)(s - 1)$ [r = řádky, s = sloupce]

$$f = 1 \quad \chi^2 = 21,16 \quad \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Kritická hodnota testovaného kritéria, kterou jsme zjistili ve statistických tabulkách, je pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1 = 3,841. Vypočítaná hodnota je vyšší, proto odmítáme nulovou hypotézu, přijímáme alternativní hypotézu.

Vyhodnocení:

V Bystřici pod Hostýnem je větší nabídka než poptávka po volnočasových aktivitách.

Hypotéza č. 6

H_A: Předpokládáme, že ženy vdané navštěvují volnočasové aktivity častěji z důvodu psychického odpočinku než ženy svobodné.

H_0 : Předpokládáme, že ženy vdané i svobodné navštěvují volnočasové aktivity z důvodu psychického odpočinku stejně často.

Tabulka 15: Test dobré shody chí-kvadrát pro H 6

Ženy	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Vdané	30	20,5	9,5	90,25	4,4
Svobodné	11	20,5	-9,5	90,25	4,4
	Σ 41	Σ 41			Σ 8,80

Počet stupňů volnosti pro kontingenční tabulku: $f = (r - 1) (s - 1)$ [r = řádky, s = sloupce]

$$f = 1 \quad \chi^2 = 8,80 \quad \chi^2_{0,05} (1) = 3,841$$

Kritická hodnota testovaného kritéria, kterou jsme zjistili ve statistických tabulkách, je pro hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1 = 3,841. Vypočítaná hodnota je vyšší, proto odmítáme nulovou hypotézu, přijímáme alternativní hypotézu.

Vyhodnocení:

Ženy vdané navštěvují volnočasové aktivity častěji z důvodu psychického odpočinku než ženy svobodné. Vdané ženy na rozdíl od svobodných žijí většinou v rodině s dětmi, které vychovávají. Vzhledem k úkolům v zaměstnání a rodině musí vstřebat více psychického napětí než ženy svobodné, je tedy logické, že potřebují více psychického odpočinku.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem využívají ženy ve věku 30 – 50 let volnočasové aktivity v Bystřici pod Hostýnem. Jaké možnosti jim tato lokalita nabízí a které faktory ovlivňují jejich výběr a četnost návštěv volnočasových aktivit. Zaměřila jsem se také na zkoumání, zda typ a četnost návštěv volnočasových aktivit, závisí na věku žen.

Nabídka volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem je na jeho velikost poměrně pestrá. Nejširší je v oblasti pohybové a sportovní, po které je také největší poptávka. Tuto oblast volnočasových aktivit využívá zhruba třikrát více respondentek než všechny ostatní. Okolo 13% žen navštěvuje oblasti jazykových a kulturních a estetických aktivit. Zcela zde chybí nabídka v oblasti vědeckotechnické, ale o tu nemají ženy žádný zájem. Ačkoli je oblast pohybových a sportovních aktivit navštěvována nejvíce, většině žen by ji ráda rozšířila. Velká poptávka je po plavání, protože ve městě chybí plavecký bazén. Matky s dětmi by ocenily cvičení spojené s hlídáním dětí. Zájem byl také o horolezecký kroužek. Nabídka jazykových kurzů poptávku v Bystřici pod Hostýnem zcela pokrývá, žádná respondentka neměla zájem o jejich rozšíření. Respondentky vyjádřily zájem i o rozšíření aktivit v oblasti kulturní a estetické. Jednalo se o různé výtvarné aktivity, kurzy šití, malby, patchwork. Je nutno dodat, že se jednalo spíše o jednotlivě vyhraněné zájmy a nové aktivity by pravděpodobně neměly dostatek účastnic.

O dostatečném počtu nabízených volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem svědčí i to, že s nabídkou aktivit, časem jejich konání, a způsob trávení svého volného času je spokojeno okolo 90% dotazovaných žen. Přesto skoro pětina dotázaných dojíždí za volnočasovými aktivitami mimo Bystřici pod Hostýnem. Nejčastějším důvodem je neexistence aktivity v místě. Potvrzuje to odpověď na otázku, zda nabídka volnočasových aktivit převyšuje poptávku, kde 27% dotázaných bylo názoru, že poptávka je vyšší. Zde se nachází prostor pro nové aktivity, je ale třeba vybrat takové, které budou zajímat více žen.

Stejně jako je většina žen spokojená s nabídkou volnočasových aktivit ve městě, jsou spokojené i s časem, který si vyhradily pro rodinu. Spokojeno bylo 82% žen, což svědčí o kvalitním životním prostředí v Bystřici pod Hostýnem. Účastí na volnočasových aktivitách se chtějí ženy hlavně psychicky odreagovat. Z tohoto důvodu je navštěvuje zhruba polovina žen (54%), dalším významným důvodem je záliba (38%). Při zjišťování, co ženy omezuje v účasti na volnočasových aktivitách, jsme zjistili, že 20% žen je se současným stavem

spokojeno a další aktivity navštěvovat nechce. Přes polovinu dotázaných (54%) omezuje v dalších aktivitách nedostatek volného času. Finančními možnostmi či nedostatečným výběrem aktivit v místě zdůvodňuje svoji neúčast na dalších aktivitách 10% eventuálně 11% žen.

S rostoucím věkem žen se mění jejich priority a to i ve volném čase. Mezi 45 a 50 rokem se snižuje četnost návštěv pohybových a sportovních aktivit skoro o jednu třetinu. Souvisí to se stárnutím a úbytkem fyzických sil. Naopak s rostoucím věkem stoupá zájem o náboženskou oblast. Se zvyšujícím se věkem roste i význam vzdělávání jako důvodu účasti na volnočasových aktivitách. Vzhledem k úbytku sil a většímu počtu nemocí klesá s přibývajícím věkem dojíždění za aktivitami, které v místě nejsou. Naopak roste dojíždění z jiných důvodů, hlavně zdravotních. S opuštěním některých aktivit stoupá i čas věnovaný rodině.

Výsledky mé bakalářské práce poskytnu některým volnočasovým organizacím v Bystřici pod Hostýnem, především SVC Včelín a RC Knoflík. Mohou je využít při plánování nových volnočasových aktivit, které zde chybí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BERTINI, Kristine, Sendvičová rodina: souběžná péče o malé děti a seniory. (přeložila - Diestlerová Petra), Praha: Portál, 2013, 216 s., ISBN 978-80-262-0478-7.

FRANC, Martin a Jiří KNAPÍK, Volný čas v českých zemích 1957 – 1967. Praha, Academia, 2013, 573 s., ISBN 978-80-200-2229-5.

GILLERNOVÁ, Ilona, KEBZA, Vladimír, REMEŠ, Milan a kol., Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada, 2011, 256 s., ISBN 978-80-247-2798-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003, 127 s., ISBN 80-7290-128-1.

HELUS, Zdeněk, Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada, 2007, 280 s., ISBN 978-80-347-1168-3.

HRADEČNÁ Marie, Vybrané problémy sociální pedagogiky. Praha: Univerzita Karlova, 1995, 89 s., ISBN 80-7184-015-7.

CHRÁSTKA, Miroslav, Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007, 272 s., ISBN 978-80-247-1369-4.

JEŘÁBEK, Hynek, Úvod do sociologického výzkumu. Praha: Karolinum, 1993, 162 s., ISBN 80-7066-662-5.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, Člověk – prostředí – výchova: K otázkám sociální pedagogiky, Brno: Paido, 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2.

LANGMEIER Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, Vývojová psychologie. Praha: Grada, 1998, 339 s., ISBN 80-7169-195-X.

MAISNER, Josef, Škola duševního zdraví.: Kapitoly z mentální hygieny výchovně vzdělávacího procesu. Praha: SNP, 1976, 253 s., ISDN

MOŽNÝ, Ivo, Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života. Praha, Portál, 2002, 208 s., ISBN 80-7178-624-1.

PÁVKOVÁ, Jiřina, *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy*. Praha: Portál, 2008, 224 s., IBSN 978-80-7367-423-6.

POSPÍŠIL, Oldřich, *Pedagogika dospělých – andragogika*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 218 s., IBSN 80-7290-064-1.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 322 s. IBSN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan, *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000, 272 s., IBSN 80-7178-399-4.

PRŮCHA, Jan, *Srovnávací pedagogika*. Praha, Portál, 2006, 264 s., IBSN 80-7367-155-7.

ŘÍČAN, Pavel, *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2006, 390s., IBSN 80-7367-124-7.

SPOUSTA Vladimír et.al., *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 183 s., IBSN 80-210-1007-X.

ŠERÁK, Michal, *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha, Portál, 2009, 208 s., IBSN 978-80-7367-551-6.

VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 522 s., IBSN 80-7178-308-0.

VÁŽANSKÝ Mojmir a Vladimír SMÉKAL, *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, 176 s., IBSN 80-901737-9-9.

VYMAZAL, Jiří, *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČR*. Praha: SNP, 1990, 138 s., IBSN 80-7066-104-6.

Internetové zdroje

Bystřice pod Hostýnem, kultura [online]. [cit. 2014-04-15] Dostupné z <http://www.mubph.cz/clanek.php?id=276>

Bystřice pod Hostýnem, město [online]. [cit. 2014-04-15] Dostupné z <http://www.mubph.cz/clanek.php?id=3&menu=7&web=1&pageID=d95d657fa786171e98bb7435eb385214>

Bystřice pod Hostýnem, volnočasové aktivity ve městě [online]. [cit. 2014-04-15] Dostupné z <http://www.mubph.cz/clanek.php?id=2669>

SVČ Včelín, o nás [online]. [cit. 2014-04-15] Dostupné z
<http://www.svcvcelin.cz/krouzky.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

B. p. H. Bystřice pod Hostýnem

ČSOP Český svaz ochránců přírody

ČR Česká republika

B. p. H. Bystřice pod Hostýnem

et. al. a kolektiv

o. s. obchodní společnost

s. stran(a)

TJ Tělovýchovná jednota

v. a. volnočasové aktivity

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk žen.....	39
Graf 2: Vzdělání žen	40
Graf 3: Ekonomická aktivita žen.....	40
Graf 4: Stav žen	41
Graf 5: Počet dětí.....	41
Graf 6: Umístění pracovitě	42
Graf 7: Spokojenost s nabídkou	44
Graf 8: Scházející volnočasové aktivity v Bystřici pod Hostýnem	45
Graf 9: Spokojenost s časem.....	45
Graf 10: Je dostatečná nabídka volnočasových aktivit?.....	47
Graf 11: Důvod návštěvy volnočasových aktivit.....	47
Graf 12: Dojíždění žen za volnočasovými aktivitami.....	48
Graf 13: Spokojenost se způsobem trávení svého volného času.....	49
Graf 14: Důvod dojíždění..	50
Graf 15: Bariéry.....	51
Graf 16: Spokojenost s časem.....	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Četnost návštěv volnočasových aktivit.....	42
Tabulka 2: Spokojenost s nabídkou dle věkových skupin.....	44
Tabulka 3: Spokojenost s časem dle věkových skupin	46
Tabulka 4: Důvod návštěvy dle věkových skupin.....	48
Tabulka 5: Dojíždění žen za volnočasovými aktivitami dle věkových skupin	49
Tabulka 6: Spokojenost se způsobem trávení svého volného času dle věkových skupin	50
Tabulka 7: Důvod dojíždění dle věkových skupin.....	51
Tabulka 8: Bariéry dle věkových skupin	52
Tabulka 9: Spokojenost s časem dle věkových skupin	53
Tabulka 10: Test dobré shody chí-kvadrát pro H1	54
Tabulka 11: Test dobré shody chí-kvadrát pro H2	55
Tabulka 12: Test dobré shody chí-kvadrát pro H3	56
Tabulka 13: Test dobré shody chí-kvadrát pro H4	57
Tabulka 14: Test dobré shody chí-kvadrát pro H5	58
Tabulka 15: Test dobré shody chí-kvadrát pro H6	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění anonymního dotazníku, který bude podkladem mého výzkumu. Cílem mé bakalářské práce je zjistit a popsat trávení volného času žen ve věku 30 – 50 let v Bystřici pod Hostýnem.

Předem děkuji za Váš čas.

Kateřina Lipoldová, studentka Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Pokyny k vyplnění dotazníku:

Pokud není uvedeno jinak, zatrhněte vždy jen jednu odpověď.

Za volnočasovou aktivitu se považuje organizované trávení volného času.

1. Navštěvujete některou z uvedených volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem? (můžete zatrhnout i více možností)

- Kulturní a estetická (např. hra na hudební nástroj, keramika)
- Pohybová a sportovní (např. tenis, volejbal)
- Cestování a turistika (např. Klub českých turistů)
- Zdravotní (např. Svaz postižených civilizačními chorobami)
- Environmentální (např. Moravský rybářský svaz, Český myslivecký svaz)
- Vědeckotechnické (např. astronomický kroužek, klub historie)
- Jazykové (např. angličtina, němčina)
- Náboženská a duchovní (např. Klub křesťanských žen v Bystřici pod Hostýnem, Svědkové Jehovovi)
- Jiná

2. Jaké volnočasové aktivity konkrétně navštěvujete v Bystřici pod Hostýnem? Prosím, uveďte.

3. Ve kterém časovém úseku je pro Vás nejlepší zúčastnit se volnočasové aktivity?

Označte příslušná pole křížky. Můžete označit i více časových úseků.

10:00	11:00	12:00	13:00	14:00	15:00	16:00	17:00	18:00	19:00
20:00									

4. Jak často navštěvujete dané volnočasové aktivity? (např. 1 x týdně - angličtina, 3 x týdně - cvičení)

- 1 x týdně
- 2 x týdně
- 3 x týdně
- 1 x za 14 dní
- 1 x za měsíc
- žádnou aktivitu nenavštěvuji

5. Jste spokojena s časem Vámi navštěvovaných volnočasových aktivit?

- Velmi spokojena
- Spokojena
- Nespokojena
- Velmi nespokojena

6. Jste spokojena s nabídkou volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?

- Velmi spokojena
- Spokojena
- Nespokojena
- Velmi nespokojena

7. Které volnočasové aktivity byste v Bystřici pod Hostýnem uvítala?

(prosím, napište)

8. Proč danou volnočasovou aktivitu navštěvujete?

- Psychický odpočinek
- Vzdělávání
- Záliba
- Jiné

9. Z jakých zdrojů jste se dozvěděla o daných volnočasových aktivitách ? (můžete zatrhnout i více možností)

- Denní tisk
- Časopisy
- Odborná periodika
- Internet
- Rozhlas
- Televize
- Letáky
- Přátelé
- Jiný způsob

10. Dojíždíte za volnočasovými aktivitami mimo Bystřici pod Hostýnem?

- Ano
- Ne

11. Pokud dojíždíte za volnočasovými aktivitami mimo Bystřici pod Hostýnem, vyberte důvod proč?

- Volnočasová aktivita není v Bystřici pod Hostýnem
 - Jinde je kvalitnější
 - Lépe mi vyhovuje čas
 - Jiný důvod, napište
-

12. Chtěla byste navštěvovat více volnočasových aktivit, ale neumožňují Vám to Vaše :

- Časové možnosti
 - Časový souběh volnočasových aktivit
 - Finanční možnosti
 - Malá nabídka volnočasových aktivit
 - Nemám zájem navštěvovat více volnočasových aktivit
 - Jiný důvod, uveďte
-

13. Je podle Vás dostatečná nabídka volnočasových aktivit v Bystřici pod Hostýnem?

- Ano
- Ne

14. Kde je umístěno Vaše pracoviště?

- V Bystřici pod Hostýnem
- Do 10 km od Bystřice pod Hostýnem
- Do 20 km od Bystřice pod Hostýnem
- Větší vzdálenost
- Nepracuji

15. Jste spokojena se způsobem, kterým trávíte svůj volný čas?

- Velmi spokojena
- Spokojena
- Nespokojena
- Velmi nespokojena

16. Jste spokojena s množstvím času, který můžete věnovat své rodině?

- Velmi spokojena
- Spokojena
- Nespokojena
- Velmi nespokojena

17. Jaký je Váš věk?

- 30 - 35 let
- 36 - 40 let
- 41 - 45 let
- 46 - 50 let

18. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Vyučena
- Středoškolské
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

19. Jaká je Vaše ekonomická aktivita?

- Zaměstnaná
- Nezaměstnaná
- OSVČ
- Invalidní důchodkyně
- Mateřská dovolená

20. Jaký je Váš stav?

- Svobodná
- Vdaná
- Rozvedená
- Vdova

21. Kolik vychováváte dětí?

- Žádné
- Jedno
- Dvě
- Tři
- Čtyři a více

Děkuji za Váš čas a ochotu při vyplňování.